

Memoria spațiului academic - 2014 (coordonator Ion Toderașcu)

Motto

„Întrebat-am vântul, zburătorul
Bidiviu pe care-aleargă norul
Către-albastre margini de pământ:
Unde sunt cei care nu mai sunt?
Unde sunt cei care nu mai sunt?”
(Nichifor Crainic)

La inaugurarea proiectului nostru, în contextul „Zilelor Muzeului Universității” din noiembrie 2011, promiteam ca această formă de întoarcere în timp, la „cei care nu mai sunt” să se instituționalizeze. Este ceea ce am pus în operă prin continuarea din anii 2012-2014, una căreia vrem să-i asigurăm și viitorul.

„Memoria spațiului academic” se dorește a fi încă o formă de cinstire a personalităților care au slujit cu dăruire și onoare instituția noastră. Vom evoca, an de an, spuneam în prologul „Memoriei...” inaugurale și repetam în „Memoria...” numerelor următoare ale publicației Muzeului Universității (v. *Historia Universitatis Iassiensis*, II, 2011, p. 271, III, 2012, p. 287 și IV, 2013, p. 363), profesori de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” „care au marcat fundamental viața academică, au arătat iubire față de școala noastră superioară, au instruit și educat multe promoții de studenți, au format tineri care să asigure continuitatea și să promoveze imaginea celei mai vechi și prestigioase universități moderne din România”.

Avansam, atunci, și câteva precepte, pentru a conserva forma superioară a acestei rubrici și, implicit, a publicației noastre. Le reproducem și acum, pentru a fi mereu actuale și corect receptate de colegii invitați să prezinte astfel de *medalioane-amintiri*. Autorii de *evocări* trebuie să fie „profesori reprezentativi, cu multă experiență, care să fi cunoscut direct și nu pe alte căi (lectură, povestiri ale altora etc.) pe cel *evocat*, eventual să-i fi fost colaborator și să se simtă legat afectiv de el”. Și tot acolo avansam rugămintea, pe care o înnoim și aici, ca „aceste *aduceri-aminte* să nu se transforme în fișiere bibliografice”, ci „ele trebuie să se focalizeze pe *profesorul-om*, pe *omul-profesor* cu bunele și cu relele lui, colegul și formatorul de școală, pe relațiile acestuia cu studenții, dispoziția la dialog, solitudinea dascălului; apoi, pe activitatea de dincolo de Universitate, în

marea comunitate pentru a promova cultura” (ceea ce N. Iorga a numit „extenzia universitară”, 1932).

Textele-medalioane care se publică acum au respectat și urmat, în bună parte, principiile avansate de noi. Prezentarea lor liberă, în dimineața zilei de 27 noiembrie, a făcut și mai vizibilă dorința noastră pentru înscrierea într-un anume fel de posteritate.

Rubrica aceasta a căpătat un florilegiu de colaboratori fideli, cărora le mulțumim și acum: Acad. Constantin Toma (biologie), Prof. Ioan Macovei (drept), Prof. Gheorghe Popa și Prof. Mihai Toma (fizică), Prof. Ștefan Afloroaei (filosofie), Prof. Leonard Olaru (geologie), Prof. Dan Mănuță și Livia Cotorcea (litere), Prof. Adrian Neculau (psihologie), Prof. Mihai Turinici (matematică), Prof. Mihai Vizitiu (teologie ortodoxă).

Ne facem aceeași plăcută datorie din a mulțumi și celorlalți colaboratori ai „Memoriei...” din anii 2011-2014: Prof. Gheorghe Mustață (biologie), Prof. Al. Cecal, Prof. Nicolae Bălbă, Prof. Elena Bîcu și Prof. Gelu Bourceanu (chimie), Prof. Genoveva Vrabie (drept), Prof. Vasile Nechita, Prof. Emil Horomnea, Prof. Elisabeta Jaba și Prof. Gheorghe Voinea (economie), Prof. Vasile Nimigeanu și Prof. Alexandru Ungureanu (m.c. Acad. Rom.) (geografie), Prof. N. Ursulescu (istorie), Prof. Dan Cristea și Prof. Toader Jucan (informatică), Prof. St. Dumistrăcel, Prof. Nicolae Crețu și Prof. Eugen Munteanu (litere), Prof. Dorin Ieșan și Prof. Vasile Oproiu (matematică), Prof. Mihai Dinu Gheorghiu și Prof. Aurel Stan (psihologie), Prof. Emil Dumea (teologie catolică), Prof. Alice Luca și Prof. Paul Fiedler (educație fizică).

Evocările de acum devin, odată cu tipărirea în acest număr al revistei Muzeului Universității, un *bun* pentru toți cei interesați de istoria instituției noastre și de cei care au slujit-o ca „oameni de seamă”.

ION TODERAȘCU

*Profesor doctor docent Mihai I. Constantineanu
(1894-1993)
Fondatorul Școlii de entomologie la Universitatea din Iași*

Se spune, pe bună dreptate, că munca l-a creat pe om, desprinzându-l de animalitate. Tot atât de adevărat este că munca întreține potențele creatoare ale omului și fortifică procesele sale fiziologice. Profesorul Mihai Constantineanu și-a închinat viața unei munci perseverente și creatoare, dusă fără răgaz până la venerabila vârstă de 99 de ani. Muncind cu pasiune, fără întrerupere, până la vârsta senectuții adânci, a reușit să realizeze o operă impresionantă și o Școală de Entomologie, care prin valoare, este considerată cea mai mare din Sud-Estul Europei.

Elev al eminentului profesor universitar Ioan Borcea, titanul zoologiei românești, profesorul Mihai Constantineanu a fost un continuator al său în domeniul zoologiei nevertebratelor, onorând prin competența și calitățile sale de didact și de cercetător pe marele său magistru.

Mihai Constantineanu a văzut lumina zilei la 11/25 octombrie 1894, în satul Dobrovăț din județul Botoșani. Suntem în consonanță cu eminentul biolog Nicolae Leon care considera județul Botoșani drept un *locus genii* din care s-au ridicat mari personalități ale culturii și științei românești. Mihai, cel de-al cincilea copil al lui Ion și Aglaia, a făcut școala primară în sat și apoi un an la Liceul „Laurian” din Botoșani, după care a fost transferat la Seminarul „Veniamin Costache” din Iași. Aici s-a bucurat de o mare pleiadă de profesori, între care Iorgu Iordan și George Fințescu străluceau. Pentru a putea urma cursurile universitare a dat, în particular, diferențele necesare la „Liceul Național” din Iași.

Urmează cursurile Facultății de Științe, Secția Științe Naturale, pe care o absolvă în 1923. A fost studentul marilor noștri naturaliști: Paul Bujor, Ioan Borcea, Ion Scriban, Ion Simionescu etc. Remarcându-se între

colegii săi printr-o inteligență nativă ieșită din comun, prin pasiunea pătimașă pentru cunoașterea naturii și printr-o mare putere de muncă a fost oprit de profesorul Ioan Borcea ca asistent încă din 1921, la Catedra de Zoologie, ctitorie a profesorului Borcea. Trecând prin întreaga ierarhie universitară a slujit în învățământul academic timp de 43 de ani.

În ceea ce privește activitatea de cercetare a fost orientat, împreună cu colegul său Petru Șuster, către studiul insectelor entomofage, cu semnificație majoră în combaterea pe cale biologică a insectelor dăunătoare. Mihai Constantineanu a fost orientat către familia *Ichneumonidae*, iar Petru Șuster către *Tachinidae*. Pentru a se specializa în cunoașterea ichneumonidelor a fost trimis în 1924 la Viena, la „Muzeul de Istorie Naturală” și la „Stațiunea de Protecția Plantelor”, condusă de Bruno-Wahl.

În perioada 1927-1929 continuă specializarea la Berlin, unde urmează și cursurile Universității „Fr. Wilhelm”. Între anii 1929-1930 își continuă specializarea în instituții prestigioase din Franța, Italia, Spania și Anglia. În perioada de specializare, tânărul Mihai Constantineanu s-a bucurat de un „bonus” cu o semnificație deosebită: a învățat germana, engleza, franceza, italiana și spaniola, limbi care l-au ajutat enorm în folosirea literaturii de specialitate.

În perioada 1927-1929 lucrează la Berlin în cadrul Laboratorului de Histologie al marelui histolog R. Hesse. În vederea realizării unei teze de doctorat, având ca temă structura și funcționalitatea ocelilor la larvele de diptere s-a angajat într-o muncă laborioasă. A reușit să finalizeze și să publice lucrarea: *Der Aufbau der Sehorgane bei den in Süswasser lebenden Dipteren-larven und bei Puppen un Imagines von Culex*.

Lucrarea a avut un larg răsunset în lumea specialiștilor, rezultatele cercetărilor fiind consemnate în marile tratate de zoologie și entomologie. Numai această lucrare era suficientă pentru a intra în istoria științelor biologice și pentru a canaliza astfel de cercetări. Însă, profesorul, Ioan Borcea dorind cu orice preț ca elevul său să-și pregătească teza de doctorat sub îndrumarea sa, l-a chemat în țară și i-a cerut să elaboreze o teză de doctorat privitoare la speciile de ichneumonide semnalate în România, ceea ce a și realizat cu succes.

Specializările făcute cu mari profesori și cercetători au avut ca rezultat realizarea unei opere entomologice magnifice. Opera ichneumonologică a profesorului Mihai Constantineanu este monumentală. Însușează peste 6000 de pagini, în care sunt prezentate peste 5000 de taxoni, dintre care 50 de specii noi pentru știință, peste 500 de specii, 15 genuri și două subfamilii noi pentru țara noastră. O valoare deosebită o au cele patru volume monografice, care însușează peste 1200 de pagini, publicate în *Seria Fauna României*, la Editura Academiei Române. Pentru

primele două volume a primit Premiul „Emil Racoviță” al Academiei Române.

Aprecierile specialiștilor din diferite țări ale lumii probează calitatea și importanța operei științifice a profesorului Mihai Constantineanu. Menționăm doar părerea lui Henry Townes, din SUA, considerat atunci ca fiind cel mai mare ichneumolog al lumii. Îi scria Profesorului referitor la primul volum din *Fauna României*: „Lucrarea Dvs., monografia ichneumonidelor din România este o splendidă operă, care va servi ca model pentru mult timp în viitor, care va face determinarea speciilor europene mai ușoară”.

Contribuția cea mai importantă, cu semnificație majoră în dezvoltarea entomologiei românești, este dezvoltarea cercetărilor inițiate de profesorul Borcea și crearea celei mai puternice școli de entomologie din țară. Așa cum profesorul Ioan Borcea știa să sădească „focul sacru” al cercetărilor științifice în sufletele discipolilor săi, tot așa Profesorul Mihai Constantineanu a reușit să polarizeze în jurul său pe cei mai buni dintre elevii săi și să-i determine să cerceteze insectele entomofage și complexe de dăunători cu dușmanii lor naturali.

Asemenea lui Aristide Caradja, a colecționat cu pasiune himenoptere din toate provinciile țării și a reușit să realizeze una dintre cele mai mari colecții de ichneumonide din Europa, cu peste 300.000 de exemplare, ce aparțin la peste 5000 de taxoni.

Aplicațiile sale entomologice au intrat în istoria științei. Împreună cu colaboratorii săi mergea în diferite ecosisteme ale țării.

Școala de entomologie de la Iași a fost inițiată de profesorul Ioan Borcea. Puțini mai știu că profesorul Borcea a efectuat cercetări entomologice și că a îndeplinit, o anumită perioadă și funcția de Inspector al Ministerului Domeniilor, având sarcina de a veghea la starea de sănătate a plantelor (fitosanitară) din Moldova. A publicat două lucrări extrem de valoroase: *Materiaux pour l'étude de la faune des Aphides de Roumanie* (1908) și *Zooecidies de Roumanie* (1910).

Fiind un promotor al combaterii biologice a insectelor dăunătoare din România a atras pe cei mai buni discipoli ai săi în studiul insectelor. Astfel, asistentul Mihai Constantineanu a fost orientat către studiul familiei *Ichneumonidae* (insecte parazitoide în alte insecte), iar asistentul Petru Șuster în studiul familiilor: *Tachinidae* (parazitoide în alte insecte) și *Syrphidae* (ale căror larve sunt afidifage). Este vorba de unele dintre cele mai importante familii de insecte entomofage, cu rol foarte important în limitarea populațiilor unor insecte dăunătoare plantelor.

Însă la 55 de ani profesorul Petru Șuster a intrat în lumea spiritelor; a lăsat moștenire o operă importantă privind cunoașterea *Tachinidelor* și a *Syrphidelor*. În schimb, profesorul Mihai Constantineanu, bucurându-se de

o longevitate considerabilă, a reușit să polarizeze în jurul său o serie de discipoli cu ajutorul cărora a dezvoltat Școala ieșeană de entomologie. Fiind un ichneumonolog de talie mondială, a atras mai mulți dintre elevii săi în studiul ichneumonidelor. Este suficient să-i menționăm pe Constantin Pistică, Ionel Petcu, Victor Ciochia, Gheorghe Mustață, Raoul Constantineanu etc, care au devenit cercetători consacrați în acest domeniu. În felul acesta a format cel mai puternic colectiv de ichneumonologi din Europa și nu numai. Alți discipoli ai Profesorului au fost orientați către studiul altor familii de *Hymenoptere parazitoide*: Constantin Filipescu a abordat studiul *Braconidelor*, Ionel Andriescu studiul *Chalcidoidelor*, iar Karol Nagy a cercetat himenopterele din grupul *Heteroginoidea*. Acești discipoli și-au susținut doctoratul la Profesorul Mihai Constantineanu. Alți doctoranzi ai săi au fost orientați către studiul complexelor de dăunători și ai dușmanilor lor naturali: Elena Pătrășcanu, Gheorghe Mustață, Mircea Varvara, Georgel Istrate etc.

Mulți dintre cei 20 de „doctori în științe biologice” formați de Profesorul Mihai Constantineanu au devenit profesori universitari sau cercetători de prestigiu, care au dezvoltat, la rândul lor, *Școala de entomologie de la Iași*. Prin biologii formați de către profesorii universitari Constantin Pistică, Constantin Filipescu, Ionel Andriescu, Gheorghe Mustață, Victor Ciochia și Ion Moglan, această *școală* a devenit una dintre cele mai puternice din Europa, consacrată studiului insectelor entomofage și a complexelor de dăunători și dușmanii lor naturali.

Opera didactică a profesorului Mihai Constantineanu ni-l recomandă ca pe o personalitate de mare prestigiu. A realizat un învățământ biologic de înaltă ținută academică.

Îmi amintesc cu multă plăcere de primul curs al studenției mele. Era în toamna anului 1957. Eram în amfiteatru și așteptam să intregesc Profesorul. Am rămas de-a dreptul impresionat, alături de colegii mei, când în amfiteatru a apărut Profesorul, însoțit de o suită de asistenți și șefi de lucrări, îmbrăcați în albul imaculat al halatelor. Era ca o „intrare triumfală” în templul științei. Asemenea unui patriarh, cu părul nins, cu ochi pătrunzători și cu fața radiind de inteligență și de bunătate, a început să ne introducă în istoricul zoologiei românești și universale.

Prelegerile sale erau pregătite cu multă grijă, se bazau pe o bogată informație științifică, erau expuse într-o succesiune logică, bogat ilustrate și modelate într-o limbă fermecătoare, autentic moldovenească.

Cursul de *Zoologia nevertebratelor*, în trei volume, pe care l-a multiplicat, era primul realizat în acest domeniu în țara noastră. Rămâne și astăzi un model de abordare, cu adevărat academică, a acestei discipline biologice.

Asemenea lui Constantin Noica, care vorbea de necesitatea unor adevărați „antrenori” pentru cultură, pentru cultura mare, Profesorul Mihai Constantineanu vorbea despre necesitatea unor „antrenori” pentru cercetarea științifică. Urmând exemplul magistrului său, profesorul Ioan Borcea, a organizat nenumărate expediții științifice pentru colectarea de material entomologic. Astfel de expediții erau teste de încercare a biologilor la întâlnirea cu natura. Insectele colectate erau înțepate și adunate în cutii speciale. Apoi fiecare își etala trofee. Se făcea selecția pe familii, subfamilii și chiar pe genuri. Se pune accentul pe caracteristicile morfologice, dar și pe unele aspecte etologice. Învățam să recunoaștem unele grupe de insecte după zborul lor, sau după bâzâitul particular. Fiecare zi de lucru avea farmecul său, se transforma într-o lecție practică. În felul acesta Profesorul ne-a format un stil de muncă specific cercetătorului din domeniul sistematicii și ne-a sădit în suflet „focul sacru”, al cunoașterii științifice.

Toată viața a muncit. Avea o vigoare ieșită din comun. La vârsta de 80 de ani a urcat în Masivul Călimani, până la Rezervația „12 Apostoli” pentru colectare de material. De altfel, la venerabila vârstă de 90 de ani ne mărturisea Profesorul: „Pentru mine, munca s-a contopit cu rațiunea de a fi. Am muncit din greu și în *tăcere*, ca un om care a fost obișnuit să muncească fără să i se facă reclamă, fără a se publica articole elogioase despre activitatea lui”.

Singura răsplată a muncii sale a fost aprecierea specialiștilor. Unii dintre ichneumologi i-au închinat anumite specii:

- *Stenobarichneumon constantineanui* Heinrich;
- *Dusana constantineanui* Minz;
- *Aczelropia constantineanu* Fabritius.

Profesorul Mihai Constantineanu s-a bucurat de roadele muncii sale. Îmi vorbea adesea cu mândrie că a fost urmașul profesorului Ioan Borcea atât la cursul de Zoologie, cât și la conducerea Catedrei de Zoologie, ctitorie a magistrului său. Se bucura sincer de succesul elevilor săi și de semnele de vitalitate pe care le manifesta ctitoria sa, *Școala de Entomologie de la Iași*.

Călător în două veacuri, Profesorul Mihai Constantineanu a pendulat, în existența sa, între agonie și extaz. Extazul a fost determinat de realizările magnifice pe care le-a reușit în cercetarea științifică, printr-o muncă titanică, pe de o parte, și de excelență în activitatea didactică, pe de altă parte, iar agonia a fost determinată de condițiile vieții materiale, de pensia de mizerie și de nerecunoașterea adevăratelor sale merite științifice.

Munca nu a fost în zadar. În această perioadă *Școala de Entomologie de la Iași* a ajuns la generația de aur. Cercetări de talie mondială duc mai departe *cercetările entomologice* axate în mod special pe *studiul entomofagilor* și a rolului lor în păstrarea echilibrului natural.

Bibliografie

Mustață, Gh., 1984, „Mihai Constantineanu la a 80^a aniversare”, *Comunicări de Biologie animală*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, p. 12-21; *Analele Științifice ale Univ. „Alexandru Ioan Cuza”*, Iași, serie nouă, Sect. II, Biologie, Tom XXXI, p. 103-104.

Mustață, Gh., 1984, „Prof. dr. Mihai Constantineanu”, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, *Buletin informativ*, p. 43-45.

Mustață, Gh., Mustață, Mariana, 2005, „Un veac de entomologie la Universitatea din Iași”, în *Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza”*, Iași, serie nouă; *Lucrările Simpozionului „Entomofagii și rolul lor în păstrarea echilibrului natural”*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, p. 147-169.

Prof. univ. dr. **GHEORGHE MUSTAȚĂ**

*Profesorul Ioan Zugrăvescu (1910-1989)
Fondatorul Școlii de chimie a N-ilidelor
la Universitatea din Iași*

Prestigiul unei universități nu se măsoară doar prin vechimea ei și al numărului de studenți, ci și, mai ales prin valoarea profesorilor care slujesc această universitate. Sunt cel puțin două componente ce caracterizează activitatea unui profesor universitar: una didactică și cealaltă științifică. Profesorul Ioan Zugrăvescu a dat strălucire, în egală măsură, ambelor componente!

Profesorul Ioan Zugrăvescu s-a născut la 29 mai 1910 la Iași „ca fiu al lui Gherorghe Zugrăvescu, profesor de liceu”. A urmat școala elementară în Alexandria, iar liceul la Brașov. Studiile universitare le-a făcut la Facultatea de Științe a Universității din București obținând, în octombrie 1931, licența în Științe Fizico-Chimice. În martie 1934 devine *Doctor în Științe Chimice* la Universitatea din București cu teza *Acțiunea compușilor organo-magnezieni asupra amidelor N-disubstituite ale acidului beta-fenilacetic*.

La îndemnul profesorilor Ștefan Minovici și G. G. Longinescu își începe cariera didactică ca preparator la Facultatea de Chimie a Universității din București, Laboratorul de Chimie Organică, post pe care l-a ocupat în perioada aprilie 1936 – octombrie 1937. În anul 1937 a fost numit director al Secției de Biochimie de la Institutul „Victor Babeș” din București, unde a funcționat 11 ani, până în 1948.

În perioada februarie 1948 – martie 1949 a fost șef de lucrări la Catedra de Chimie Organică a Universității din București. Între martie 1949 și septembrie 1956 a fost profesor de Chimie Organică și Biochimie la Institutul de Industrii Alimentare din București. Între septembrie 1956 și septembrie 1975 (anul pensionării) a funcționat ca profesor de Chimie

Organică la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași. În această perioadă s-a desăvârșit ca profesor și ca om de știință. Aici găsește un colectiv bine instruit, format de către profesorul Constantin Gheorghiu, membru corespondent al Academiei Române, decedat în 1956. Un reprezentant de mare valoare al acestui grup a fost Profesorul Magda Petrovanu. În 1963 a fost ales membru corespondent al Academiei Române, iar în 1965, profesorul Zugrăvescu a obținut titlul de „Doctor docent în Științe chimice”. În 1973, ca o recunoaștere științifică, Universitatea din Nantes (Franța) i-a conferit titlul de *Doctor Honoris Causa*.

Ioan Zugrăvescu ca profesor

În calitate de fost student al Profesorului I. Zugrăvescu, pe parcursul a patru semestre, în anul universitar 1965-1966 și în anul universitar 1967-1968, la două discipline, *Chimie organică* și, respectiv, *Teorii moderne în chimia organică*, îmi este plăcut să fac câteva aprecieri asupra nivelului științific al cursurilor predate studenților, cât și asupra calităților didactice ale profesorului I. Zugrăvescu. Din punct de vedere științific, ambele cursuri erau predate la cel mai înalt nivel și mereu actualizate. Pentru a convinge, vin cu un exemplu. În semestrul al doilea al anului 1968, la cursul de *Teorii moderne în chimia organică*, ne-a predat trei prelegeri a câte 2 ore de *Analiză conformațională*. Pentru acest domeniu de cercetare, în 1969 profesorul Derek Barton de la Imperial College of London, a primit „Premiul Nobel” pentru Chimie. Îmi amintesc și acum cum, când a început acest curs de analiză conformațională, a spus „am avut câteva discuții asupra acestui domeniu cu prietenul meu Barton”. Atunci nu știam că Barton va lua „Premiul Nobel” chiar în anul următor!

Expunerea cursurilor era liberă, clară și fără ambiguități. Cu multă pasiune și competență explica mecanismul reacțiilor complexe. Totul era atât de captivant, încât uneori uitam să mai iau notițe. Preda fără pauză exact 100 de minute. La sfârșit regretam că timpul s-a scurs atât de repede. Când părăseam amfiteatrul, după fiecare curs al Profesorului I. Zugrăvescu, aveam senzația că plutesc și îmi spuneam „merită să fii student la Facultatea de Chimie a Universității „Al. I. Cuza” din Iași!” Era un profesor pedant și distins prin vorbă și ținută. Era o compatibilitate perfectă între eleganța frazei științifice și eleganța vestimentară. Pe scurt, era un profesor desăvârșit, strălucit, nu-i găseai nici un cusur. Pare paradoxal, dar cursurile profesorului îți înobilau sufletul, deși erau de chimie, te făceau mai puternic! Tocmai din acest motiv era foarte iubit și apreciat de studenți și colegi.

Examinarea studenților se făcea cu aceeași exigență cu care era predat cursul. Nota maximă o dădea destul de rar și după o examinare

minuțioasă. Nici un student nu-și permitea să „târguiască” nota primită. Sentința era definitivă.

Profesorul Ioan Zugrăvescu ca om de știință

Activitatea științifică este prodigioasă și poate fi împărțită în două mari etape: prima etapă cuprinsă între 1931 și 1956 și a doua etapă, de 33 de ani, cuprinsă între 1956 și 1989, adică exact perioada petrecută la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, până la pensionare și după pensionare, în calitate de conducător științific de doctorate și de profesor consultant.

În prima perioadă de cercetare, am putea spune *perioada de căutări*, abordează mai multe domenii ale chimiei organice și anume:

- cercetări asupra compușilor organo-magnezieni. Aceste cercetări erau o continuare a celor realizate în teza de doctorat;

- cercetări asupra compușilor β -aroiil-acrilici, unde sintetizează o serie de compuși din această clasă. Acești compuși au o puternică acțiune bacteriostatică;

- cercetări asupra tiosemicarbazonelor. În aceste cercetări reușește să izoleze o serie de structuri stereoisomere, punând în evidență existența unor procese de ciclizare necunoscute în literatura de specialitate;

- cercetări asupra unor compuși diazobiciclici unde descoperă noi căi de sinteză a acestor compuși cu proprietăți pseudoaromatice;

- cercetări privind fixarea histologică a formaldehidei.

Deși domeniile sunt diverse, în fiecare dintre acestea profesorul Zugrăvescu aduce contribuții originale atât în sinteza, cât și în explicarea mecanismelor reacționale prin care evoluează sistemul către produșii finali. Lucrările științifice rezultate în urma acestor studii sunt publicate în jurnale din străinătate și din țară.

În străinătate:

Bull. Soc. Chim. France (1934, 1938, 1939,1940), *Acta de l'Union International Centre de Cancer* (1939), *C. R de la Soc. Biologique*, (1939, 1947) etc.

În țară:

Bull. Soc. Chim. Roum. (1939, 1940), *Bull. Soc. Scient. de l'Acad. Roum.* (1940, 1941,1947, 1947), *Bull. Acad. R.P.R.* (1954) etc.

În perioada a doua, 1956-1989, perioada ieșeană, inițiază și dezvoltă cel mai prestigios și prodigious domeniu de cercetare de la Universitatea noastră și anume, *Chimia N- heterociclicurilor*, care îl va consacra definitiv pe plan internațional.

În acest domeniu a obținut rezultate remarcabile punând bazele *Școlii de chimie a N-ilidelor* la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași. Astfel,

în acest domeniu, împreună cu mai mulți colaboratori precum: Magda Petrovanu, Gh. Surpățeanu, Maria Caproșu, Eugenia Rucinski, A. Sauciuc, C. Leonte etc. au găsit condițiile de sinteză a unor compuși cu structuri N-ilidice stabile, pentru prima dată pe plan mondial. Cercetările asupra reactivității ilidelor au condus la căi noi de sinteză relativ simple ale unor sisteme heterociclice folosind reacțiile de cicloadiție 1.3, 1.4, 1.5 dipolare.

A pus în evidență, pentru prima oară pe plan mondial, o serie de transpoziții, deschideri de cicluri, în clasa piridiniu și pirimidiniu-ilidelor. Împreună cu colaboratorii mai tineri, printre care Gh. Surpățeanu și M. Constantinescu, abordează reactivitatea N-ilidelor folosind metoda orbitalilor moleculari, varianta CNDO/2. Astfel, a dovedit că mulți compuși cu structuri ilidice sunt reactanți nucleofili. Aceste rezultate teoretice au fost verificate și pe cale experimentală.

Plecând de la două elemente structurale identice, heterociclu și, respectiv, un radical legat de atomul de carbon ilidic, s-au sintetizat mai multe serii de compuși cu structură ilidică care diferă între ele numai prin natura celui de-al doilea radical legat de atomul de carbon ilidic. Pe această cale s-a găsit că există o relație liniară între electronegativitatea de grup și energia maximului de absorbție în vizibil. Aceasta a permis aprecierea electronegativității de grup a unor grupe de atomi ce intrau în componența structurilor moleculare studiate.

În colaborare cu Profesorul Gh. Rusu de la Catedra de Fizica Corpului Solid, a Facultății de Fizică, au pus în evidență faptul că ilidele au proprietăți electrice de tip semiconductor cu energii de promovare scăzute din banda de valență în banda de conducție.

În acest domeniu al N-ilidelor, inițiat de Profesorul I. Zugravescu în anii 1962-1963, s-au publicat până în prezent sute de lucrări științifice, marea majoritate în cunoscute jurnale internaționale ca de exemplu: *Tetrahedron*, *Tetrahedron-Letters*, *Heterocycles*, *Heterocyclics Communications*, *Journal of Molecular Structure* etc., dar și în revista Academiei Române, *Revue Roumaine de Chimie*.

După moartea profesorului I. Zugravescu (1989), grupul de la Catedra de Chimie Organică, sub îndrumarea Profesorului Magda Petrovanu, a continuat să dezvolte și mai mult această clasă de compuși cu structură ilidică, publicându-se zeci de lucrări științifice în jurnale internaționale ca: *European Journal of Organic Chemistry*, *Heterocycles*, *Tetrahedron* etc.

De menționat că prin intermediul profesorului Surpățeanu, cercetările din acest domeniu au fost extinse și la Universitățile Lille și Danker din Franța.

În prezent, cercetările sunt continuate de profesorul Ionel Mangalagiu de la Facultatea de Chimie a Universității noastre, diversificând și mai mult căile de sinteze, obținând noi și noi compuși cu structuri ilidice.

De observat că cercetările inițiate de Profesorul Zugrăvescu la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași se întind pe o durată de peste 50 de ani, conducând astfel la domeniul consacrat sub numele de *Chimia N-ilidelor*, cunoscut astăzi în toată lumea. Sutele de lucrări publicate au determinat pe cercetătorii din lumea științifică să numească colectivul de la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, *Școala de Chimia N-ilidelor de la Iași*.

Am putea spune *Profesorul descoperise filonul, discipolii ramificațiile acestuia*.

Paralel cu activitatea științifică desfășurată la Universitate, profesorul I. Zugrăvescu a activat și la Institutul de Chimie Macromoleculară „Petru Poni” al Academiei Române din Iași, ca șef de secție și apoi în calitate de Director științific, în perioada ianuarie 1962 – decembrie 1971. Aici, împreună cu colaboratorii au studiat obținerea de noi polimeri heterociclici termostabili ca de exemplu:

- sinteza de polimeri 1, 3, 4 - oxadiazolici; poli 1, 2, 4 triazolipolipirimidine; politetrazone și polipirazoli, polimeri obținuți prin reacții de poliheterociclizare;

- transformarea unor poli - 1, 2, 4, 5 - tetrazine în polimeri diazinici.

Ca o încununare a rezultatelor cercetării în domeniile analizate mai sus profesorul Zugrăvescu a elaborat și cărțile:

- *Chimia N-ilidelor*, Ed. Academiei, 1974.

- *N-Ylid-Chemistry*, Ed. McGraw - Hill International (UK) 1976, London.

- *Cicloadiții 3+2 dipolare*, Ed. Academiei, 1987.

Aceste cărți au fost scrise împreună cu profesoara Magda Petrovanu.

- *Polimeri heterociclici*, Ed. Academiei, 1971, carte scrisă cu L. Stoicescu-Crivetz.

Profesorul Zugrăvescu a realizat și multe *inovații* și *brevete*. Dintre inovații voi cita câteva care au fost și aplicate:

- *Metodă de sinteză a hidrazinei izonicotinice* (Rimifon, 1951);

- *Nouă metodă de purificare a acidului salicilic*. Această metodă s-a aplicat la scară industrială la I.C.F., București (1959);

- *Obținerea penicilinazei purificate și stabilă*, I.C.A.B (1952).

Ca brevet voi cita doar unul extrem de important pentru industria firelor și fibrelor sintetice și anume, *Metodă de obținere a acidului tereftalic*, Brevet nr. 45.097 (1964).

Profesorul I. Zugăvescu ca OM

Profesorul I. Zugrăvescu era un om de mare cultură generală: literatură, filozofie, muzică, pictură etc. Frecvența teatrului, filarmonica, opera, vernisajele etc. În timpul liber practica Bridge-ul. Lua parte la multe concursuri naționale de Bridge. Jocul de Bridge era practicat, mai ales, de către aristocrați și intelectuali. Tocmai din acest motiv, în 1983 Elena Ceaușescu a interzis organizarea concursurilor naționale de Bridge.

Participa la multe dezbateri asupra unor probleme de la granița știință-filozofie. Una dintre aceste dezbateri, din anii 1960-1965, se referea la *Teoria rezonanței în chimie*, elaborată de Linus Pauling, laureat al „Premiului Nobel” pentru Chimie în 1954. Teoria rezonanței era respinsă de filozofia marxistă, mai ales în fosta URSS. Trebuia să ai mult curaj și multă responsabilitate în apărarea adevărului științific pentru a susține această teorie cât se poate de reală, naturală. Profesorul I. Zugrăvescu a apărat adevărul științific.

Cel puțin în trecut, trebuie să subliniez că formarea unei școli ca cea menționată, *Chimia N-ilidelor*, a implicat nu numai o capacitate intelectuală a profesorului, dar și o exigență, o disciplină. La sfârșitul fiecărei zile, uneori chiar la orele 20.00, profesorul trecea pe la fiecare colaborator pentru a discuta rezultatele cercetării din acea zi.

Deoarece Profesorul era mult iubit de studenți, era frecvent solicitat să le țină *cursul festiv* sau *cursul final* la terminarea studiilor universitare. Cu această ocazie Profesorul prezenta, de o manieră fascinantă, cele mai noi descoperiri în științele chimice, descoperiri decernate cu „Premiul Nobel”. După cursul festiv participa la banchetul studenților, dar cu o singură condiție, să-și plătească prețul acestei întruniri! Și cu această ocazie dovedea o mare distincție și noblețe chiar și în pașii de dans! Mă întreb dacă o făcea cu grija de a lăsa o impresie definitivă în memoria studenților, sau comportarea izvora chiar din felul lui natural de a fi? Din câte l-am cunoscut eu și l-am idolatrizat, ca Profesor, ca Om de știință și ca OM aș putea spune „Profesorul Zugrăvescu era un nobil născut și nu făcut”.

Profesorul Zugrăvescu a iubit mult Iașul, orașul în care s-a născut, și pe care l-a onorat prin marea lui personalitate științifică. A dorit să fie înmormântat în Cimitirul „Eternitatea” din Iași, în vecinătatea Capelei, așa cum reiese dintr-o schiță lăsată pe o hârtie în biroul său de la Universitate. Familia l-a înmormântat la București, în Cimitirul „Bellu”.

*

Acest medalion, scris cu caldă aducere-aminte și cu toată sinceritatea, după ce eu însumi am activat peste 50 de ani în această

Universitate, mă determină să consider că Profesorul Ioan Zugrăvescu ar putea fi trecut, fără nici o reținere, în galeria marilor personalități care au dat strălucire Universității noastre precum: T. Maiorescu, A. D. Xenopol, G. Călinescu, P. Bogdan, Șt. Procopiu etc. Ca recunoaștere științifică internațională poate sta alături de Șt. Procopiu și de P. Bogdan! Din acest motiv ar fi normal ca portretul Profesorului Ioan Zugrăvescu să se găsească în rândul celor din Sala Senatului Universității, acolo în Pantheonul celor mari.

Prof. univ. dr. **GELU BOURCEANU**

Tudor Radu Popescu (1913-1993)
Profesor carismatic și jurist de autoritate internațională

L-am cunoscut pe Profesorul Tudor Radu Popescu în toamna anului 1960, când predă la Facultatea de Drept a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași *Dreptul familiei*. Îmi amintesc atmosfera din Amfiteatrul III/9, în care erau toți studenții anului IV în așteptarea unei prelegeri (prima din anul universitar 1960-1961) de alt gen decât cele cu care ne familiarizasem. Surpriza a fost totală: un dialog liber, nonconformist, purtat într-o atmosferă caldă, deschiderea cu care marele profesor „mazilit la Iași pentru motive de IUBIRE” – așa cum auzisem și noi de la alții – ne antrena în discuții care nu aveau neapărat legătură cu disciplina predată. Ne împărtășea caldele impresii de călătorie din Egipt, de unde tocmai se întorsese. Ne-a arătat, *en passant*, cele două volume ale *Tratatului de Dreptul Familiei* care-i apăruseră de curând, asigurându-se, astfel, că avem după ce învăța pentru examen, – lucru rar întâlnit în epocă, când existau foarte puține cursuri editate – după care i-a sunat ceasul, ceasul de la mână. Altă surpriză și alt prilej de amuzament.

Ne-am bucurat pentru darul picat din cer, cel de a audia cursuri altfel decât eram obișnuiți și am profitat de tratatele puse la dispoziția noastră, citindu-le cu interes și pasiune. De amintit că și studenții de la alte Facultăți participau la aceste cursuri, atrași fiind de ceea ce povesteam noi în afară.

La sfârșitul anului Profesorul știa totul despre noi – din ce oraș venim, ce liceu am urmat și, chiar, ce prieteni sau iubite/iubiți avem. Îl adoram și nu e de mirare că în excursia prin țară de la sfârșitul anului ne-am înscris foarte mulți, auzind că merge cu noi.

Apropo de excursia aceasta, o mică istorioară ne dezvăluie o latură mai puțin cunoscută a savantului plecat de la Brăila. Mergeau cu noi mai multe cadre didactice, printre care și Doamna Renée Sanilevici, de la care

aveam ce învăța, dar care era cam severă. Cum aceasta nu a fost de acord să coborâm din tren – unde aveam improvizate paturile – la Brașov, Profesorul ne-a propus ceva: s-o lăsăm să adoarmă, în condițiile în care vagoanele noastre rămâneau în gară, să sărim pe geam cei ce vrem să mergem în oraș, și la ora H să ne întoarcem la culcare pe aceeași cale. Zis și făcut. Nici acum nu știu dacă vreodată cineva ne-a deconspirat, dacă Doamna Sanilevici a aflat povestea. În acea seară de pomină, printre altele, Profesorul ne-a promis că vine la nunțile noastre, mai ales ale brăilenilor, dacă-l invităm. Și chiar s-a ținut de cuvânt față de unii dintre noi.

De-o inteligență sclipitoare, cu mult umor și cu un gen de comportament care-l apropia de noii studenții, creându-ne impresia că suntem „egalii zeilor”, reușea să scoată la suprafață tot ce era mai bun în noi.

Dar cu aceeași ușurință putea să fie malițios cu unii din colegii săi ale căror merite erau bagatelizate sau ale căror cursuri erau exacerbate de așa natură încât să îl plaseze în sfera ridicolului, totul realizat cu un umor ieșit din comun. Mi-amintesc de următoarea scenă: Printre invitații mei la un dineu la „Casa Oamenilor de Știință”, în București (oferit cu ocazia susținerii tezei de doctorat, în 1973) se aflau și câțiva profesori de la Facultatea de Drept, profesori ce făceau parte din tabere diferite. Printre ei și decanul Facultății, care i-a căzut victimă profesorului Tudor Popescu. În timpul dineului, când venea chelnerul să-l servească pe decan, lua imediat șervetul din mâna lui, îl apostrofa spunându-i că nu întrunește calitățile necesare pentru operațiunea ce urma să o presteze, că numai un profesor poate să-l servească pe decan, fapt ce era imediat realizat cu umor de Profesorul nostru, spre hazul tuturor, oricum, nu și al decanului.

Nu-i academică expresia ce-o folosesc acum, dar este cea mai potrivită în context pentru a caracteriza un anume gen de comportament al savantului pe care-l evoc. „A face mișto”. I se întâmpla adesea să facă victime – mai ales din rândul celor care aveau putere de decizie într-o structură universitară – ridiculizând cu mare talent comportamentele lor – apăsând pe o pedală care nu-și avea locul firesc ... la catedră. Sau poate că da? Iată un exemplu semnificativ: Invitat să predea disciplina *Drept Internațional Privat*, în șase luni în loc de doi ani, disciplină extrem de densă și cu un mare grad de dificultate chiar și pentru studenții de la Drept, Profesorul și-a început cursul astfel: „Am înțeles că voi veți fi viitoarea floare a diplomației. Dacă n-o să vă scuturați între timp (referire la deseale îndepărtări din diplomație pe cele mai diverse motive), conform regulii, din diplomație nu se iese la pensie pentru că știi prea multe. Ei bine, – a continuat el – îl predau degeaba pentru juriști (aluzie la faptul că absolvenților facultăților de drept li se predase deja această disciplină), la ingineri tot degeaba îl predau (a se înțelege că aceștia nu puteau înțelege

disciplina în discuție pentru că le lipseau noțiunile și termenii tehnici-juridici). Am o problemă cu economiștii. Aceștia sunt sau nu intelectuali ?”¹.

Spumant, deschis, cu carismă, profesorul Tudor Popescu te aborda cu prietenie și jovialitate, fapt ce te determina să uiți distanța ce te desparte de statutul său științific. Nu te simțeai intimidat de agerimea minții sale, de numărul impresionant al lucrărilor publicate în țară și străinătate, de numeroasele foruri care-l numărau printre membrii săi de prestigiu, de rolul jucat în cadrul Institutului Internațional pentru Unificarea Dreptului (ce funcționa sub umbrela UNESCO), de inteligența și perseverența cu care lupta pentru salvarea bisericilor de orice rit din România – fapt ce i-a atras și nominalizarea, în 1996, la „Premiul Nobel” pentru Pace, de calitatea sa de membru de onoare al Academiei Române etc. Și era bine că *uitai* de distanța ce te separă de statutul său științific, pentru că starea aceea-ți inducea un astfel de tratament, scotea la suprafață tot ce era mai meritoriu în tine, transformându-te într-o persoană cu calități superioare.

Dar să nu uităm să rememorăm cele mai importante realizări ale acestui autentic savant, pe care trebuie, însă, să le privim în lumina unui mare adevăr: *munca și inteligența*, strădania și norocul de a avea în preajmă valorile, au fost principalele atuuri ale devenirii sale. Pentru că, trebuie să precizăm, familia din care făcea parte – onorabilă și demnă – nu avea cum să-l poarte la înalte ȘCOLI, nici în țară, nici în străinătate, pentru a-l pregăti pentru debut.

Născut la 22 mai 1913, într-un cartier din Brăila, a absolvit renumitul Liceu „Nicolae Bălcescu” cu calificativul „excepțional”. A urmat apoi cursurile Facultății de Drept a Universității din Iași, fiind licențiat *Cum laude*. La aceeași Universitate a terminat un doctorat în Drept Civil sub îndrumarea renumitului profesor Traian Ionașcu (1937) și s-a înscris în același an la un alt doctorat, de data aceasta la Facultatea de Drept din Paris, doctorat pe care îl finalizează în 1940, cu calificativul maxim. Tot la Paris urmează și cursurile de Drept Comparat.

După terminarea studiilor este numit mai întâi preparator la Universitatea din Iași, în 1935 trecând prin concurs la gradul de asistent. Se transferă la Facultatea de Drept a Universității din București în 1941, unde va face carieră urcând toate gradele didactice, devenind profesor în 1946.

A îndeplinit funcții deosebit de importante și la alte instituții în afară de Universitate. De exemplu, la Consiliul Legislativ (1938-1948) și la

¹ Vezi, Aurel Preda „Din memoriile unui diplomat oarecare, amintiri dulci amărui din Școală și Diplomație”, în vol. *Mari juriști români. Centenar Tudor Popescu*, lucrare îngrijită de Ion Dogaru și Mircea Duțu, Editura Academiei Române, București, 2013, p. 30

Institutul de Cercetări Juridice al Academiei Române (1956-1960). Datorită prestigiului său, mereu în creștere, a fost ales președinte al Societății de Drept Comparat (1956-1960), președinte al Asociației de Drept Internațional și Relații Internaționale (1986-1990), vicepreședinte al Asociației de Drept Internațional Umanitar (în 1990) unde a rămas președinte de onoare, din 1995. A fost ales membru de onoare al Academiei Române în 1995 și nominalizat la „Premiul Nobel” pentru Pace în 1996, după cum am amintit anterior.

Dincolo de granițele țării a dus faima școlii juridice românești, fiind numit sau ales în structuri internaționale prestigioase precum: Institutul Internațional pentru Unificarea Dreptului (cu sediul la Roma), unde a făcut parte din Consiliul Director (1968), devenind apoi membru de onoare, Asociația Internațională pentru Filozofie Juridică și Socială (cu sediul la Wiesbaden), Societatea de Legislație Comparată (cu sediul la Paris), Consiliul Internațional de Arbitraj Comercial (cu sediul la New York) și Federația Internațională a Instituțiilor de Arbitraj Comercial (cu sediul la New York).

De asemenea, a fost membru fondator, alături de alte mari personalități, al Institutului Internațional pentru Drepturile Omului (cu sediul la San Remo).

Tot datorită prestigiului de care se bucura în străinătate, a fost invitat să predea la faimoase universități din Belgia, Italia, Suedia, Germania, Franța, Elveția, Bulgaria, URSS, Spania și Iran.

A participat pe tot parcursul vieții sale profesionale la conferințe internaționale, congrese, mese rotunde, la care s-a bucurat de prestigiu și de recunoașterea competențelor sale excepționale în domeniul Dreptului Civil, al Dreptului Comerțului Internațional, al Dreptului Familiei, al Dreptului Internațional Privat și nu numai.

A elaborat și publicat, în materiile amintite, tratate, manuale, cursuri, monografii și studii, având și un număr de 40 articole publicate în afara țării, la Bordeaux, Paris, Sofia, Moscova, Berlin, Madrid, Roma, Haga, Bonn, Caracas, New York, Palermo, Padova, Milano, Strasburg, Atena, Montpellier etc.

A fost un mare profesor, un savant și un OM în casa căruia erau primiți și școliți discipolii săi, care, în prezența Maestrului, se transformau ... în BINE și creșteau.

Prof. univ. dr. **GENOVEVA VRABIE**

Prof. univ. dr. Augustin Tătaru (1910 – 2000)
Ctitorul școlii de finanțe la Universitatea din Iași.
Precursor al ideii integrării economice europene

„Recunoștința e pură și ușurătoare pentru suflet,
numai când se naște de la sine un parfum involuntar
al conștiinței libere. Recunoștința e dar regesc”.

I. Teodoreanu

Augustin Tătaru, născut la 4 iunie 1910 în comuna Topa Mică, județul Cluj, a urmat cursurile școlii primare din comuna natală, liceul în Cluj și Școala Comercială Superioară la Satu-Mare. A fost licențiat al Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale din Cluj, în anul 1934. În anul 1937, Augustin Tătaru și-a susținut teza de doctorat intitulată *Colaborarea economică a țărilor din bazinul dunărean*, apreciată cu *Magna cum laude*, sub conducerea prof. univ. dr. Victor Jinga, la Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din Cluj.

Din anul 1939, Augustin Tătaru a ocupat postul de asistent la Catedra de Economie Politică de la Academia unde și-a obținut licența. În anul 1942 a fost numit conferențiar la Catedra de Economie Politică din cadrul Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale din Brașov, iar în 1946 ocupă catedra de profesor la aceeași instituție.

Din anul 1948, când s-a reorganizat învățământul economic, Profesorul aici angajat a devenit decanul Institutului de Științe Economice și Planificare din Brașov.

După îndepărtarea brutală și nedreaptă din învățământul superior economic, respectiv în perioada 1950-1960, profesorul Augustin Tătaru a funcționat ca economist la deferite întreprinderi din Brașov, iar din anul 1960 a devenit profesor la Școala Tehnică Financiară în orașul de la poalele

Tâmpei, unde s-a remarcat prin calitățile pedagogice și prin efortul de perfecționare a metodelor folosite în predarea disciplinelor economice.

Între anii 1965-1977 a ocupat funcția de profesor la Facultatea de Științe Economice din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, unde a predat discipline din orizontul *Finanțelor* (astăzi Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor), și a condus catedra de Finanțe-Credit. Începând cu anul 1970 a fost numit conducător științific de doctorat în domeniul *finanțe*, calitate în care a coordonat, cu atenție și competență superioară, un număr însemnat de disertații.

Profesorul dr. Augustin Tătaru a contribuit la formarea a numeroase promoții de economiști. A făcut-o cu pasiune și tact pedagogic, ceea ce i-a asigurat o frumoasă reputație. Pentru mine a fost o adevărată șansă să-i fiu asistent și doctorand. Am învățat mult de la această personalitate a școlii economice interbelice.

Profesorul Augustin Tătaru a desfășurat o activitate didactică de înalt nivel, imprimând exigență și rigoare raporturilor cu studenții. Calitățile sale didactice și pregătirea superioară au asigurat adevărate modele de prelegeri care au fost mult prețuite de studenți. Cursurile Profesorului nostru, redactate riguros, dar și într-un stil atrăgător, au fost tipărite în tiraje mari, ceea ce a facilitat pregătirea studenților.

M-a impresionat, la Profesorul meu, punctualitatea, dialogul academic, deschiderea față de studenți, dorința de a le respecta personalitatea și preocuparea de a ilustra o serie de principii cu exemple din economia reală.

Catedra de Finanțe de la Facultatea de Științe Economice s-a format și dezvoltat, în plan didactic și științific, sub conducerea competentă a profesorului Augustin Tătaru. Pe buna dreptate, Profesorul nostru este considerat *ctitorul Școlii de finanțe din cadrul Facultății de Științe Economice*, deoarece a contribuit la afirmarea specializării de Finanțe-Credit, la formarea unui colectiv de cadre didactice și la cultivarea pasiunii pentru cercetarea științifică.

Profesorul Tătaru s-a preocupat cu pasiune de pregătirea doctoranzilor și de orientarea cercetării științifice din tezele de doctorat spre problemele actuale din domeniul finanțelor. În vederea sprijinirii absolvenților în elaborarea lucrărilor de licență, profesorul Augustin Tătaru a conceput și publicat un *Îndrumător privind întocmirea lucrărilor de diplomă*, de care au beneficiat numeroase promoții de absolvenți ai Facultății.

A desfășurat o bogată și variată activitate de cercetare științifică care însumează studii din domeniile istoriei gândirii economice, relațiilor economice internaționale și finanțe la nivel microeconomic.

În planul gândirii economice sunt de remarcat o serie de studii precum: „Câteva păreri economice la scriitorii greci” (1935), „Preocupări economice” (1941), „Economiiștii români și problemele țărânimii” (1945), „Considerațiuni asupra scrisului economic în România” (1946), „Conceptia lui Nicolae Suțu privind rolul capitalului străin în dezvoltarea Moldovei” (1974), „Probleme de finanțe în opera lui Ion Ionescu de la Brad” (1971), toate reprezentând o abordare deosebită a evoluției gândirii economice românești, de la primele studii la emanciparea gândirii economice, didactica domeniului, preocupările privitoare la evoluția economiei, probleme agrare, problema depresiunii economice din 1929-1933, probleme social-economice, probleme cooperatiste, preocupări în legătură cu întreprinderile și abordări de fond în contabilitate.

La cele enumerate sunt de adăugat și alte contribuții științifice, care se circumscriu aceluiași orizont: „Cooperăția și alte curente social-economice” (1937), „Problemele economiei ardelenelor” (1938), „Introducere în științe economice” (1945), „Fenomen economic și financiar” (1946).

Așa cum sugerează enunțul, lucrarea „Fenomen economic și financiar” urmărește interacțiunile, interferențele și determinările celor două domenii. Avea dreptate baronul Louis (1755-1837), fost ministru de finanțe al Franței, când spunea: „Faceți politică bună și o să vă fac finanțe bune”.

Lucrările profesorului Augustin Tătaru se individualizează prin actualitatea ideilor și prin ancorarea lor în realitățile economice. De pildă, „Colaborarea economică a țărilor din bazinul dunărean”, pe care a dezvoltat-o ca teză de doctorat, este socotită o adevărată deschidere științifică la ideea integrării economice în spațiul central-european. Pe această bază a și fost considerat un precursor al ideii integrării economice europene (vezi recenzia din *Însemnări ieșene*, nr. 1/1939).

Alte studii ale Profesorului nostru au fost, de asemenea, bine primite și asimilate în bibliografia de specialitate. Amintim și aici câteva exemple: „Autofinanțarea, expresie a utilizării eficiente a fondurilor întreprinderilor și organizațiilor” (*Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași*, 1969), „Conducerea activității financiare curente” (1972, Craiova), „Lichiditatea și capacitatea de plată a unităților economice” (*Analele Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași*, 1976), „Echilibru și antiechilibru financiar în activitatea unităților economice” (1977), „Financial Chreiology – Premises of an Efficient Usage of Society Funds” (*Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași*, 1979).

A semnat contribuții științifice și în alte publicații precum: *Revista Societății de Măine* (Cluj), *Țara Nouă* (Cluj), *Țara de Măine*, *Hyperion*, *Symposion*, *Observatorul Social Economic*, *Revista Viața Socială* (Satu-Mare), *Gazeta Ilustrată* (Cluj), *România Nouă* (Cluj), revista *ALAC*

(București), *Cronica (Iași)*, *Analele Științifice ale Universității din Cluj-Napoca*, *Craiova*, *Iași* și *Timișoara*.

S-a angajat, cu responsabilitatea specialistului, în activitatea de combatere a poluării mediului, prezentându-și opiniile în cadrul Subcomisiei de profil de la Filiala Iași a Academiei Române și la Cursurile internaționale de vară de la Universitatea noastră.

În activitatea științifică profesorul Augustin Tătaru a susținut necesitatea cunoașterii și administrării fenomenelor economice și financiare în vederea asigurării fundamentării deciziilor economice. El se înscrie cu contribuții științifice profunde în cercetarea domeniului finanțelor întreprinderii, precumpănitor asupra funcțiilor finanțelor întreprinderii, a interconexiunii dintre gestiune economică și finanțe, a autofinanțării echilibrului financiar la nivel microeconomic, a lichidității și capacității de plată a întreprinderilor.

Prin întreaga sa activitate de magistru și om de știință, Profesorul Augustin Tătaru a sporit prestigiul școlii economice din cadrul Universității noastre.

Strălucita carieră de dascăl al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, ca și remarcabila activitate de cercetare științifică reprezintă contribuții ale profesorului Augustin Tătaru la dezvoltarea cercetării economice.

Profesorului Augustin Tătaru i se potrivește foarte bine reflecția după care: „Nu-i înveți pe alții ceea ce vrei, nu-i înveți ceea ce știi, îi înveți ceea ce ești” (B. Joures).

Prof. univ. dr. **GHEORGHE M. VOINEA**

Profesorul univ. Vasile Tutovan (1921-2009)
Întâmplări care ne ajută să cunoaștem oamenii

Istoria Facultății de Fizică din Iași a fost marcată de-a lungul timpului de personalități de mare prestigiu științific precum Dragomir Hurmuzescu, Horia Hulubei, Th. V. Ionescu, Șt. Procopiu, C. Mihul, dacă ne gândim la cei din generația de început, dar și de demnii lor urmași Ilie Bursuc, C. Păpușoi, Valer Pop, Ioan Gottlieb și alții.

Printre cei din a doua generație se numără și Profesorul Vasile Tutovan cu care, într-o anumită perioadă a activității mele, am avut prilejul de a colabora mai îndeaproape.

Este știut că orice om, la sfârșitul carierei sale, se gândește adesea la lecțiile de viață pe care le poate desprinde din întâmplările prin care a trecut, iar profesorul Vasile Tutovan a fost pentru mine personajul principal al unei astfel de întâmplări care a marcat evoluția mea ulterioară.

L-am întâlnit prima oară pe vremea când eram încă student în anul II de facultate (anul universitar 1959-1960) la cursul de Optică. Pe atunci titularul disciplinei era profesorul C. Mihul. Sigur, ca studenți am fost foarte mirați de faptul că un profesor, total necunoscut nouă, vine la curs în locul titularului, mai ales că erau alți profesori (Valer Pop sau Mihail Haba) cu care făceam deja orele de laborator și cele de seminar la disciplina respectivă. Firește, ne-am interesat cine este acesta și am aflat astfel că se numește Vasile Tutovan și că este proaspăt întors de la o specializare în străinătate. A fost singurul curs de Optică pe care profesorul Tutovan ni l-a predat. Stilul a fost altul decât cel al profesorului C. Mihul, iar noi l-am receptat ca pe un curs foarte frumos. Chiar de la începutul cursului m-a impresionat faptul că prof. Vasile Tutovan, în timp ce vorbea privind spre studenții din amfiteatru, clipea destul de des vrând parcă să accentueze

anumite afirmații legate de subiectul predat, iar eu, în timp ce luam notițe, clipeam aproape în același ritm cu profesorul de la catedră. Imaginea aceasta m-a urmărit multă vreme și îmi revine și acum, uneori, în minte. Nu bănuiam atunci că peste câțiva ani, în evoluția mea didactică și științifică în cadrul Facultății de Fizică mă voi „intersecta” cu Domnia Sa într-un mod care mi-a permis să cunosc mai bine pe omul și profesorul Vasile Tutovan.

Mai târziu, după absolvirea Facultății, am aflat de ce în acel an universitar Profesorul Vasile Tutovan l-a suplinat pe titular la unul dintre cursuri. Domnia sa obținuse titlul de „doctor în fizică” sub conducerea renumitului profesor Șt. Procopiu care era șeful Catedrei de „Electricitate” și care avea un mod deosebit de a promova în posturi didactice pe tinerii proaspeți doctori. Aceștia nu putea deveni conferențieri în cadrul Catedrei sale, postul putând fi ocupat numai în cadrul unei alte Catedre din Facultate sau de la un alt institut de învățământ superior, cum ar fi Institutul Politehnic „Gh. Asachi” din Iași. Așa se face că proaspătul doctor Vasile Tutovan a ocupat un post de conferențiar la Catedra condusă de profesorul C. Mihul. Trebuie precizat că între cei doi profesori, Șt. Procopiu și C. Mihul, existau puternice dispute în principal de ordin profesional. Este posibil ca tânărul Vasile Tutovan, care obținuse titlul de doctor sub conducerea profesorului Șt. Procopiu, să fi fost supus de către profesorul C. Mihul unui test cerându-i-se să predea un curs de bază cum era cel de Optică. Mai apoi, după ieșirea la pensie a profesorului Șt. Procopiu, profesorul Vasile Tutovan a revenit în Catedra de Electricitate devenind titularul cursului de Electricitate predat de profesorul Șt. Procopiu.

Între anii 1966 și 1972, profesorul Vasile Tutovan a fost șeful Catedrei de „Electricitate”, iar în intervalul 1968-1970 a îndeplinit și funcția de decan al Facultății de Fizică. Era o perioadă de relativă dezvoltare a acesteia atât în ceea ce privește calitatea candidaților admiși, dar și relativ la dezvoltarea laboratoarelor didactice și de cercetare. La acea vreme profesorul Vasile Tutovan a primit și dreptul de a conduce doctorate. Astfel și eu am devenit doctorand la Domnia Sa. A fost o perioadă în care am început să-l cunosc mai bine pe profesor, atât în calitatea sa de decan, cât și în cea de conducător de doctorat.

În planurile de cercetare ale Facultății au apărut teme noi, multe dintre ele în domeniul cercetării aplicative, în specialități cum ar fi: Spectroscopie, Fizica Plasmei, Magnetism, Electronică și Microunde. Aceste teme se dezvoltau pe baza unor contracte de cercetare științifică încheiate între colectivele de cercetare ale Facultății și diferite unități industriale sau institute de cercetare din țară. Contractele trebuiau semnate și de către decanul Facultății. Semnăturile se obțineau destul de greu din două motive. Primul se datora intervalului destul de „strâns” pe care Profesorul – decan Vasile Tutovan îl aloca activităților să le spunem administrative.

Astfel, programul său zilnic la decanat începea aproximativ la ora 11.30 și se termina la 12.00 când pleca la Casa Universitarilor pentru masa de prânz. Cel de-al doilea motiv, mai important decât primul, era faptul că Domnia Sa manifesta o oarecare rețineră în a semna un contract mai ales dacă sumele propuse erau mari, acestea presupunând din partea sa o responsabilitate în plus. Îmi amintesc de un contract propus de profesorul Mircea Sanduloviciu și colectivul său de Fizica Plasmei. Contractul avea ca beneficiar Institutul de Fizica Atomică București. Tema contractului era „Încălzirea plasmei pentru reacția de fuziune folosind energia microundelor”, iar valoarea sa era de un milion de lei. O valoare mare comparativ cu aceea a altor contracte derulate în Facultate. La vederea acesteia, profesorul Vasile Tutovan a exclamat: „Sanduloviciu e nebun!”. Întâmplarea mi-a fost relatată de profesorul Gh. Popa, pe atunci asistent și care i-a dus contractul pentru a fi semnat.

Revenind la calitatea mea de doctorand, în cadrul stagiului de pregătire am avut de susținut două examene și două referate. Trebuie să recunosc faptul că prof. Vasile Tutovan era deosebit de exigent atât în ceea ce privește pregătirea examenelor, cât și a modului de desfășurare a acestora. Examenele erau unul la disciplina Electricitate și altul la disciplina Magnetism, iar bibliografia cuprindea literatură de specialitate în limba franceză și în limba engleză. De fapt, era vorba de două tratate care însumau împreună peste 1000 de pagini. Pregătirea unui examen dura aproximativ jumătate de an, iar cu două săptămâni înainte profesorul fixa capitolele din care se vor alege subiectele (30 – 40% din total). Examenul se desfășura cu bilete trase de candidat la fel ca în timpul studenției. Pentru pregătirea referatelor nu ni se indica bibliografie, doctoranzii trebuind să caute în literatura de specialitate și să prezinte conducătorului de doctorat rezultatul acestor căutări. Domnia Sa nu era aproape niciodată mulțumit, îndemnându-te să mai cauți, mai ales „bibliografia la zi”. Îmi amintesc faptul că unul dintre colegi, lectorul Ilie Gheorghe Rusu, indicându-i-se mereu să mai caute, exasperat, i-a spus Profesorului: „am găsit toată bibliografia existentă în literatură pentru tema mea. Nu mai există alta”. Mergând și eu la o întâlnire în același scop, Profesorul mi-a spus: „Toma, uite, Rusu spune că a găsit tot ce există în literatură, dar eu nu-l cred!”. Și probabil avea dreptate.

Concomitent cu pregătirea „minimului” de doctorat, cum se numea pe atunci, am început să lucrez și la partea experimentală a temei mele, care era: „Efectul Hall la straturi subțiri feromagnetice”. Deși descoperit în 1880, efectul Hall revine în atenția comunității științifice în anii '60, date fiind numeroasele sale aplicații. În 1985, fizicianul german Klaus von Klitzging a primit premiul Nobel pentru Fizică, punând în evidență efectul Hall cuantic. Era perioada în care începuse o ameliorare a dotării laboratoarelor de cercetare prin import de aparatură, în special din R.D. Germania,

Cehoslovacia și URSS. În acest context, prof. Ilie Bursuc mi-a permis efectuarea unor măsurători preliminare folosind un electromagnet Weiss produs în Cehoslovacia și un compensator Hall produs în URSS. Eram un tânăr entuziast și voiam să prognez rapid pentru a finaliza doctoratul. Doream ca rezultatele experimentale obținute să le discut cu conducătorul pentru a primi atât confirmarea lor, cât și sfaturi, sugestii, recomandări. Cel puțin, așa vedeam eu lucrurile atunci. Dar aici au început unele greutăți deoarece Domnia Sa era foarte ocupat. Pe lângă obligațiile didactice și de cercetare, profesorul Tutovan îndeplinea și funcțiile de șef de catedră și pe aceea de decan. Așa se face că, din păcate, aloca mai puțin timp discuțiilor cu doctoranzii. Eram mereu amânați, iar eventualele întâlniri erau scurte și câteodată inconsistente. Eram pe atunci asistent în cadrul Catedrei de Fizică Generală. Lucram în același laborator cu profesorul Gheorghe Popa, pe atunci asistent și el, doctorand la profesorul C. Mihul, dar fiind direct îndrumat de conferențiarul Mircea Sanduloviciu, care, între timp, obținuse și dreptul de a conduce doctorate. Eram încântat de modul în care se discutau până seara, târziu, rezultatele științifice obținute, stabilindu-se și planul de lucru pentru zilele următoare. La un moment dat, profesorul Sanduloviciu, aflând de tema tezei mele de doctorat, m-a îndemnat să-mi construiesc o instalație experimentală pentru studiul efectului Hall la un conductor gazos. Propunerea mi s-a părut interesantă și m-am apucat de treabă; am construit instalația, am obținut rezultate interesante și la propunerea profesorului M. Sanduloviciu a fost trimis spre publicare un articol la o prestigioasă revistă germană *Zeitschrift für Physik*. Articolul a fost acceptat și într-un timp relativ scurt am primit extrase cu articolul publicat. În tot acest timp am continuat să mă ocup de studiul efectului Hall la straturi subțiri fără a obține, însă, rezultate demne de a fi trimise spre publicare. Contactul cu prof. Vasile Tutovan continua în aceeași manieră: rar și relativ neconcludent.

În una dintre rarele noastre întâlniri, i-am prezentat un extras din articolul apărut în *Zeitschrift für Physik*, rugându-l să-mi permită schimbarea titlului tezei din: „Efectul Hall la straturi subțiri feromagnetice” în „Efectul Hall într-o plasmă slab ionizată”. Practic, era vorba de o schimbare a mediului conductor în care se poate manifesta efectul: de la un conductor solid, la un conductor gazos. Profesorul nu mi-a dat un răspuns imediat, dar s-a văzut clar că situația nu i-a convenit. Printr-o cerere adresată Rectorului Universității, profesorul Ion Creangă, am solicitat oficial această modificare a titlului tezei. Pe cerere trebuia să existe și aprobarea conducătorului de doctorat, aprobare pe care nu am obținut-o. Atunci, printr-o altă cerere am solicitat trecerea la un alt conducător de doctorat și anume la profesorul Sanduloviciu. Aici trebuiau aprobările celor doi conducători de doctorat: cel de la care plecam (profesorul Vasile Tutovan) și cel la care voiam să devin doctorand (profesorul Sanduloviciu). Pe această

cerere profesorul Vasile Tutovan a scris un „NU sunt de acord!” apăsător. Rezoluția a fost însoțită și de o morală zdravă pe care am fost nevoit să o suport.

În aceste condiții, aveam la dispoziție două variante: fie să lucrez în continuare la teza cu titlul propus de profesorul Vasile Tutovan, fie să renunț și să mă înscriu din nou, pentru a deveni doctorand la profesorul Sanduloviciu. Am optat pentru a doua variantă. Nu înainte de a încerca să obțin recunoașterea unui examen și a unui referat din cele susținute, lucru care nu s-a întâmplat, profesorul Vasile Tutovan fiind categoric împotriva.

În următorii doi ani am susținut examenele și referatele din planul de pregătire și în alți doi am elaborat teza, pe care am susținut-o în luna mai 1976. Toată povestea relatată m-a făcut să întârzi susținerea tezei cu cel puțin trei ani.

După plecarea de la profesorul Vasile Tutovan, ca doctorand, ani în șir acesta nu mi-a răspuns la salut. Nu mică mi-a fost mirarea când, după ceva timp de la confirmarea titlului de doctor, întâlnindu-mă cu profesorul Tutovan acesta m-a oprit și mi-a spus următoarele: „Toma, m-am interesat. Am stat de vorbă cu profesorul Ioviț Popescu și am întrebat despre teza ta. Acesta mi-a confirmat că ai făcut o teză foarte bună, realizată în urma unei munci serioase, cu rezultate recunoscute în literatura de specialitate. Eu am crezut că ai plecat de la mine, pentru a obține mai ușor un doctorat, cu muncă științifică mai puțină, într-un timp mai scurt. Profesorul Ioviț Popescu m-a asigurat că ai realizat o teză valoroasă. Te felicit și îți urez succes mai departe”. Menționez că profesorul Popescu, pe atunci decan al Facultății de Fizică din București, viitor Rector și Academician a fost unul dintre membrii comisiei de doctorat care a „judecat” teza realizată de mine.

Multă vreme nu am înțeles acest comportament al profesorului Tutovan. Preocupat în cel mai înalt grad de ceea ce trebuia să fac pentru a recupera timpul pierdut, pentru a progresa științific și pentru a obține titlul de doctor, nu am meditat îndeajuns asupra celor întâmplate. Mai târziu, când am căpătat mai multă experiență, și experiența se capătă nu numai cu vârsta, ci și cu situațiile pe care viața ți le scoate în cale, m-am gândit mult asupra modului în care a procedat profesorul Vasile Tutovan. Întâmplările trăite mi-au permis a cunoaște relațiile și „interacțiunile” dintre profesorii universitari ajunși la o anumită vârstă și pe a numită treaptă a profesionalismului lor. Lupta orgoliilor nu era nouă în cadrul Facultății de Fizică. Apăreau dispute între profesorii mai vechi, dar și între aceștia și cei mai tineri care doreau să ajungă pe o anumită treaptă didactică și științifică. Disputele erau poate mai rar din interese personale ci, mai curând, din cauza unor diferențe de idei cu privire la felul cum ar fi trebuit să se acționeze în anumite situații profesionale concrete. Important era însă, că exista totuși un

respect, uneori tăcut, nemărturisit, privind realizările științifice ale persoanelor în cauză.

Tânăr și, pe atunci, ușor influențabil de atitudinile și modul de a proceda al celor din jur, m-am aruncat într-o aventură care putea să se sfârșească rău pentru mine. Au fost situații când în cazuri oarecum asemănătoare, tineri asistenți au trebuit să plece din Facultate. În fapt, eu nu am fost decât o „victimă” colaterală care a reușit, cu un mare consum de energie și timp, să ajungă la liman.

Am fost surprins, dar și bucuros, de modul cum s-a comportat profesorul Vasile Tutovan după ce m-a felicitat. Ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, mi-a răspuns întotdeauna la salut și mai mult, am avut dese prilejuri de a discuta absolut normal probleme științifice, dar și de viață. Poate, în sinea dumnealui a gândit că, la un anumit moment, nu a găsit cea mai bună rezolvare a unei probleme. Cunososc și alte întâmplări în care profesorul Tutovan a acționat într-un anume mod, iar mai târziu, dându-și seama că decizia luată nu a fost cea potrivită, a încercat și a reușit să revină și să repare neajunsul pricinuit cuiva.

Meditând mai mult asupra întâmplărilor trăite, pot să afirm că, fără nici o îndoială, aș fi finalizat teza de doctorat și sub conducerea profesorului Vasile Tutovan, care avea un anumit ritm al vieții profesionale și al celei personale. Cei care nu reușeau să înțeleagă, să accepte și să rezoneze cu acest ritm, nu puteau să comunice cum trebuie, nu puteau obține rezultatele la care se așteptau în timp mai scurt.

Cu acest ritm, în ciuda unor ușoare temeri (de cele mai multe ori motivate), profesorul Vasile Tutovan, ca decan și ca șef de catedră, a asigurat o bună desfășurare a activităților didactice și științifice din Facultate și din Catedra de Electricitate.

A fost un demn continuator al realizărilor didactice și științifice ale profesorului Șt. Procopiu, al cărui elev a fost și de la care a „împrumutat” în bună parte modul de a acționa în diferite situații.

A continuat direcția de cercetare inițiată de profesorul Șt. Procopiu asupra păturilor subțiri feromagnetice, conducând colectivul de cercetare din care mai făceau parte profesorii I. Bursuc, C. Păpușoi, Paula Apostol, Aurica Mândreci, Violeta Georgescu. Între anii 1976-1972, la filiala Academiei RSR din Iași, Domnia Sa a condus secția de Fizica Metalelor. Această secție, împreună cu cea de Magnetism, a format nucleul de baza al Centrului de Fizică Tehnică din Iași. Este autor al unor tratate de bază. Astfel, volumul Măsurări Electrice și Magnetice a fost premiat de Ministerul Educației și Învățământului în 1962.

Timpul liber, timpul alocat refacerii forțelor fizice și intelectuale, era una din problemele pentru care profesorul Vasile Tutovan a găsit întotdeauna cele mai bune soluții. El a reușit ca nimeni altul să îmbine

activitatea profesională cu organizarea acțiunilor pentru petrecerea timpului liber. Imediat după terminarea anului universitar, profesorul Vasile Tutovan mergea două săptămâni la *mare*, apoi în luna august era în vacanță la mănăstirea Vărațic, împreună cu un grup de prieteni. Participa cu entuziasm și cu plăcere la întâlnirile colegiale organizate de Catedră sau de Facultate.

Era un foarte bun povestitor aducând în discuție întâmplări interesante din care se puteau desprinde unele învățăminte. Petrecea multe momente cu familia profesorului Gottlieb (Pati și Ianoș) la Casa Universitarilor unde luau zilnic masa. Era o mare plăcere să fii atunci în preajma lor, observând cum se completau de minune în susținerea unor conversații inteligente, cu glume și înțepături prietenești, spre deliciul celor din jur. Toți erau mari iubitori de artă, toți aveau o aleasă cultură generală și o minte ascuțită, gata oricând să găsească o replică superbă.

Pornind de la o întâmplare, petrecută cu mai mulți ani în urmă, am încercat completarea *portretului Vasile Tutovan*, pentru a accentua concluzia la care am ajuns privind *omul* și *profesorul* care a fost. O personalitate a fizicii ieșene, care, prin modul în care a trăit și a activat, a lăsat în sufletele celor ce au avut șansa de a-i fi contemporani imaginea unui om cu ușoare înclinații boeme, dar care a reușit să îmbine armonios activitatea didactică și științifică, desfășurate într-un domeniu relativ rigid, cu pasiunea pentru frumos, cu dragostea pentru viață așa cum este ea, cu lumini și umbre, cu bucuria de a fi mereu înconjurat de oameni aleși.

Nu știu dacă am reușit să creionez cu suficientă acuratețe portretul Profesorului Vasile Tutovan. Cred, însă, că cei care l-au cunoscut vor reuși să găsească în cele prezentate „zone” pe care și ei le-au evidențiat. Iar pentru cei care nu l-au cunoscut, speranța mea este ca aceștia să-și formeze o imagine cât mai frumoasă asupra celui care a fost și va rămâne una dintre figurile importante ale fizicii ieșene. Tot ceea ce a realizat Profesorul Vasile Tutovan în aproape jumătate de secol de activitate didactică și științifică constituie un mesaj pe care, dacă știm să-l descifrăm corect, alegând din el ceea ce însămânțează binele, cei care urmează vor avea numai de câștigat.

Prof. univ. dr. MIHAI TOMA

*Profesorul univ. dr. Nicolae Macarovici (1900-1979)
Personalitate emblematică a geologiei românești*

Profesorul Nicolae Macarovici a văzut lumina zilei la 12 aprilie 1900 în comuna Negrești, județul Vaslui, fiind primul din cei șapte copii ai notarului Gheorghe Macarovici și ai Elenei Macarovici. După absolvirea Școlii Primare la Negrești și a Liceului „Mihail Kogălniceanu” din Vaslui s-a înscris, în anul 1919, la Facultatea de Științe (Secția de Științe Naturale) de la Universitatea din Iași, unde își susține licența în 1925, la un an după absolvirea facultății (1924). Între anii 1924 și 1927, a ocupat postul de profesor suplinitor la Tg. Frumos și la Vaslui. În 1927 este adus, de către marele profesor și om de știință Ion Simionescu, ca asistent la Catedra de Geologie a Universității din Iași, pe care n-a părăsit-o timp de 55 de ani, până la moarte (26 iulie 1979). În perioada anilor 1937-1939 a mai predat la Liceul de Aplicație de pe lângă Seminarul Pedagogic Universitar. A trecut prin toate treptele universitare până la cea de profesor (1 octombrie 1952), apoi, după pensionare (1970), devine profesor consultant. Doctoratul și l-a susținut în 1939 cu tema: „Cercetări geologice și paleontologice în sudul Basarabiei” având ca președinte de comisie și conducător pe profesorul Ion Atanasiu, șeful Catedrei de Geologie de la Iași din acea perioadă. Între anii 1948 și 1969 a fost Directorul Muzeului de Istorie Naturală al Universității. În 1974 devine Membru Corespondent al Academiei Române, iar pentru realizările sale științifice a fost decorat cu Medalia „Meritul științific”, în 1966 și cu Ordinul „Steaua Republicii România”, în 1969.

L-am cunoscut pe profesorul Nicolae Macarovici în două perioade de timp diferite și reprezentative: întâi ca student al Domniei Sale, apoi ca membru al Catedrei de Geologie – Paleontologie (condusă temporar și de Profesor) de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

Profesorul Nicolae Macarovici era perceput de studenți ca un om foarte serios, sobru și foarte bine pregătit profesional, dur uneori, care nu

zâmbea niciodată. La examene trebuia să știi totul la subiect, uneori erai chestionat și din alte părți ale materiei, în afară de subiect. Îl enerva ignoranța profesională și nesiguranța în exprimare. Mai bine tăceai dacă nu știai ceva! Era însă corect în aprecierea răspunsurilor bune și în notarea studenților. Nimeni nu era nemulțumit după examen. Nu suporta însă nici o influență!

Profesorul preda două discipline foarte grele, definitorii pentru cei ce doreau să practice meseria de geolog și, eventual, de geograf, *Paleontologia* și *Stratigrafia*. Se spunea în studenție că „cine scapă de profesorul Macarovici se poate considera absolvent”. De aceea, la examenele cu pricina se învăța ziua și noaptea: ziua în laborator pentru studiat fosilele (le știam pe de rost, pe pipăite), iar noaptea în săli de lectură sau în camerele de cămin, până la ore târzii. Examenul consta din trei probe: colocviu pentru materialul de la lucrările practice, lucrare scrisă și examinare orală. Fiecare probă era eliminatorie. Lucrările practice le faceam cu domnișoara lector Natalia Paghida (ulterior profesor dr. Natalia Trelea), blândă și calmă, ce ne explica cu răbdare tot ce nu înțelegeam la curs și care ne mai ameliora frica de examenele ce urmau, amplificată și de poveștile colegilor din seriile anterioare. Pe deasupra, avea un talent deosebit de a ne desena pe tablă, cu cretă colorată, scoțând în evidență elementele morfologice caracteristice ale fosilelor pe care trebuia să le învățăm. Era și foarte apreciată de profesor, pentru capacitatea profesională a domniei sale și pentru talentul sau de dascăl.

Ca membru al Catedrei de Geologie – Paleontologie (1961) am avut posibilitatea să fiu în preajma Profesorului și să-i fiu și colaborator timp de 18 ani. Reprezentările mele despre Profesor au fost diferite în timp. Mai întâi, am auzit că Profesorul ar fi propus ca după absolvire să fiu reținut la Catedră, ceea ce a fost o surpriză deosebită! Concluzia mea era că mă apreciease din studenție. Cu toate acestea, intrarea mea la Catedra de Geologie – Paleontologie și contactul direct cu marele Profesor erau ca și cum ași fi pătruns într-un templu și trebuia să mă întâlnesc cu Dumnezeu. Eram dominat de imaginile din studenție și dezorientat profesional. La început nu mi s-a spus decât că voi ține lucrări practice la vreo trei discipline, și mi s-a arătat locul unde voi lucra (un scaun la o masă mare din bibliotecă)! Nu știam nici măcar cu ce să încep! După un timp, am fost chemat la cabinetul Profesorului și am avut o scurtă convorbire, din care am reținut: ai la dispoziție biblioteca să te pregătești și colecțiile didactice de fosile pe care trebuie să la predai la lucrările practice. Și atât! Biblioteca avea mii de cărți și reviste de specialitate, scrise în toate limbile și așezate în rafturi până în tavan, de jur împrejurul camerei. Unde să cauți și ce să cauți? Profesorul știa exact locul fiecărei cărți sau reviste, iar eu mă aflam în fața unui coșmar care mă urmărea și noaptea: voi putea oare face față sarcinilor

ce mi se cereau? Ulterior am învățat și eu locul fiecărei cărți și reviste și le găseam în biblioteca și noaptea, pe întuneric. Profesorul ne-a învățat să punem la locul ei fiecare carte sau revistă, astfel ca fiecare să le poată folosi la nevoie. Aceasta era de fapt filosofia Profesorului, pe care aveam să o descifrez mai târziu: fiecare trebuia să muncească individual, serios, să caute, să învețe singur, fără să fie ajutat de altcineva. Pentru aceasta au trebuit ore, zile, ani de lucru și pregătire continuă. Așa a procedat cu toți cei ce i-am fost colegi de Catedră, colaboratori, doctoranzi și în final discipoli. Ne cerea tuturor membrilor de Catedră să stăm în laborator toată ziua (14 ore dacă se putea), să muncim de dimineața până seara, să învățăm, să studiem, să cercetăm fiecare în domeniul lui, să pregătim lucrările practice și ulterior cursurile. În fiecare an trebuia să adăugăm la cursurile predate sau să introducem la lucrările practice noutățile pe care le aflam din literatura de specialitate sau din rezultatele proprii de cercetare. După un scurt timp de la încadrare, am fost chemat de către Profesor la cabinetul său și mi s-a indicat domeniul în care voi lucra și tema de cercetare cu care voi începe. Domeniul de cercetare se numea *Palinologie* (noutate pentru geologia din Iași), iar tema de cercetare se referea la studiul depozitelor cuaternare din Moldova. În rest interesază-te la bibliotecă pentru literatura de specialitate, documentează-te, folosește aparatura din laborator (care lipsea), comandă aparatura necesară, începe terenul în zonele de interes, iar la prima sesiune științifică trebuie să prezinți o comunicare cu primele rezultate. Am rămas a doua oară dezorientat și nu știam, practic, ce să fac! În România se mai lucra așa ceva doar la Universitatea din Cluj și ceva tangent la București, la Institutul de Cercetări pentru Petrol și Gaze. Din nou coșmaruri îndelungate și încordare maximă de căutare prin mai multe biblioteci. M-a ajutat ulterior să mă specializez la București. Profesorul Macarovici era dedicat total muncii de cercetare, era permanent în laborator, sau în cabinetul de lucru, uneori și în zilele de Paști și Crăciun. Crezul Domniei Sale era: „Fără muncă asiduă, permanentă și cinstită nimic nu se poate realiza”. Această regulă ne-a fost impusă și nouă, tuturor membrilor Catedrei și nu a permis niciodată și numănu să se abată de la ea. Nu admitea delăsarea, falsul și necinstea în cercetare și în viața universitară. Ne chema, din când în când, pe fiecare dintre noi, în parte, în cabinetul său și ne întreba ce am mai citit nou în domeniul nostru de cercetare și ce am mai lucrat în ultimul timp. Era mare supărare când nu aveai noutăți din literatura de specialitate (pe care Profesorul le știa) sau din munca proprie de cercetare. După campania de teren obligatorie, din fiecare vară, trebuia să prezentăm un raport, de obicei verbal, unde am fost și ce am realizat, iar la sfârșitul anului trebuia să prezentăm un raport scris despre rezultatele muncii științifice personale din anul în curs și propuneri tematice pentru anul viitor. Ne controla inopinat la lucrările practice sau la cursurile pe care le țineam, iar ulterior ne făcea

observațiile cuvenite pentru a elimina eventualele greșeli. Era același om sobru, uneori posac, foarte sever, dar toți îi păstram un respect deosebit pentru că era corect cu fiecare din noi. Într-un fel ne trata înainte de a ne lua doctoratul, considerându-ne, probabil, încă nemotivați gradului didactic ce-l aveam (preparator, asistent) și altfel se purta cu noi după obținerea titlului de „doctor în științe”, care era socotit un atestat de maturitate profesională.

La fiecare sesiune științifică anuală trebuia să prezentăm o lucrare care să conțină rezultatele parțiale din tema de cercetare a anului în curs, sau din anii anteriori (sinteză). La început, fiecare text al lucrării era verificat de profesor înainte de prezentare, pentru eventuale modificări, apoi textul căpăta forma de prezentare în sesiune. Ulterior, lucrarea era completată și din nou analizată în vederea publicării. După trecerea doctoratului, fiecare era responsabil de ceea ce scria, fără a mai fi verificat de Profesor. În felul acesta, Profesorul Macarovici ne-a învățat să fim cinstiți cu noi, să muncim corect, să gândim și să emitem ipoteze și adevăruri științifice bine argumentate, să respectăm munca și pe cei ce muncesc și, în același timp, să-i apreciem corespunzător. În realitate, Profesorul Macarovici avea un suflet bun, ne-a lăudat (mai puțin) când a fost cazul și ne-a dojenit (destul), când a trebuit, ne-a sprijinit să progresăm și să obținem rezultate bune în cercetare și în activitatea didactică. Totul era gândit de Profesor în scopul dezvoltării unui înalt spirit de responsabilitate, pentru rezultate bune și viabile în munca de cercetare științifică și didactică. Pentru aceasta, toți l-am stimat și l-am socotit ca pe un părinte al nostru. Am satisfacția personală că la prima mea lucrare științifică publicată (1965) am avut onoarea să fiu coautor alături de Profesorul Nicolae Macarovici și de Dan Beju (un mare specialist din București) la un important studiu asupra geologiei și paleontologiei unor formațiuni Paleozoice, analizate pe probele provenite din forajele de la Nicolina- Iași. Disciplina severă de muncă introdusă la Catedră de Profesorul Nicolae Macarovici a fost preluată de la marii săi înaintași, profesorii Ion Simionescu și Ion Atanasiu, și transmisă nouă, discipolii săi.

Laboratorul de Geologie, cu colecțiile de fosile originale, a fost a doua casă pentru Profesor. Anul 1944, când războiul era tot mai aproape, a fost foarte dificil pentru Catedră, ca de altfel pentru întreaga Universitate. Profesorul Macarovici, cu puținul personal disponibil, a împachetat și a expediat la Zlatna toată zestrea Laboratorului. Erau mii de piese de fosile originale în colecție, cu valoare științifică inestimabilă, plus alte obiecte de valoare din zestrea Laboratorului. Tot el s-a ocupat de readucerea acesteia la Iași, după terminarea războiului. Nu s-a pierdut nimic.

În 1970, Profesorul Nicolae Macarovici a primit dreptul de a conduce doctorate. A îndrumat, cu tact și exigență, numeroși tineri cercetători, între care m-am aflat și eu, lăsându-le libertatea de a avansa

puncte de vedere personale, cu condiția de a fi bine formulate și argumentate.

Ca om de știință Profesorul Macarovici s-a format la școala lui Ion Simionescu și a lui Ion Atanasiu, mentorii săi, de la care a moștenit cultul muncii cinstitute, disciplina și rigurozitatea științifică. Aceste valori morale și spirituale, precum și angajamentul zilnic în muncă, ne-au fost transmise și nouă, celor ce am crescut și am învățat alături de Profesorul nostru.

Și-a început cercetările în partea de sud a Basarabiei, zonă care a constituit și subiectul tezei sale de doctorat, în intervalul stratigrafic Sarmațian – Cuaternar superior. Prima lucrare, intitulată „Notă asupra depozitelor pliocene din sudul Basarabiei”, a publicat-o în 1929, iar ultima „Sur la faune des Mammifères fossiles néozoïque de la Roumanie”, în 1979. Între aceste două date a publicat 121 de lucrări științifice; o monografie asupra geologiei și paleontologiei Basarabiei; 3 cărți; 18 rapoarte geologice cu unele recomandări economice foarte importante; 26 de articole de popularizare științifică; 137 de note și recenzii și a ținut 22 de conferințe. O operă impresionantă, mai ales că fiecare lucrare a presupus săptămâni sau luni de activitate geologică în teren, de cartare și de prelevare de probe. A determinat în laborator mii de fosile și se crede că numai pentru teza sa de doctorat a făcut 100.000 de astfel de determinări. Dar, după 1940 Basarabia fiind încorporată în URSS, toate lucrările sale au avut un regim special, restrictiv, fiind nevoit astfel să-și schimbe zona de lucru, trecând pe partea dreaptă a Prutului în Platforma Moldovenească, pe care a străbătut-o în lung și în lat. A continuat să lucreze și în alte zone ale țării, precum zona de curbură a molasei pericarpătice, Dobrogea de Sud, sudul Câmpiei Române, Depresiunea Comănești, Bazinul Brad și Șelful românesc al Mării Negre. Studiile sale de paleontologie și stratigrafie s-au încadrat, începând cu faunele de foraminifere până la cele de mamifere, apoi la cele de paleobotanică (paleontologic) desfășurate într-un interval destul de larg, între Paleozoic și Cuaternar (stratigrafic).

Privitor la Paleozoic, a adus contribuții la cunoașterea depozitelor siluriene, având ca argumente studiul forajelor de la Nicolina – Iași, prin care a semnalat o faună importantă de brachiopode tipice și ulterior una de chitinozoare, în colaborare cu cel ce subscrie această aducere-aminte.

Mezozoicul a fost studiat accidental vizând depozitele cenomaniene ce au fost străbătute tot de forajele de la Nicolina – Iași, semnalând o serie de taxoni tipici de faună de nevertebrate.

Cea mai mare parte a activității sale științifice s-a axat pe studiul Badenianului și în special al Sarmațianului, de altfel o tradiție moștenită de la înaintași, pe care a ridicat-o pe o treaptă superioară. În acest domeniu, studiile sale s-au dezvoltat după 1950 și au continuat până la sfârșitul vieții. Ele vizează delimitarea etajului Sarmațian și a subtajelor sale; separarea de

unități litostratigrafice; inventarierea conținutului paleontologic și interpretarea lui biostratigrafică; evoluția unor grupe de fosile de nevertebrate. În acest context, a respins interpretarea stratigrafică a Sarmațianului și a Buglovianului de către doi cercetători celebri ai timpului, Vialov și Grischkevici, dând o altă interpretare, mai realistă și mai corectă, folosind rezultatele studiilor personale. A publicat, în acest sens, două lucrări de sinteză (în colaborare), la Belgrad (1967) și la Lvov (1970). A acordat multă atenție și faunei de vertebrate din Sarmațian și din Cuaternar din Moldova și din Basarabia descoperind o faună tipică, între care cea mai importantă piesă apreciată în întreaga lume științifică (se găsește în Colecțiile de originale ale laboratorului) este un mulaj pietrificat endocranian de *Hipparion sebastopolitanum* alături de alte specii de mamifere din Sarmațianul superior de la Păun – Iași.

Profesorul Macarovici a creat o școală puternică de cercetare a Sarmațianului la Iași, domeniu în care au lucrat, alături de el, P. Jeanrenaud, N. Paghida – Trelea, B. Ionesi, A. Saraiman, T. Simionescu, iar mai recent o serie de cercetători mai tineri care continuă tradiția științifică la Iași. A inițiat la Iași cercetarea micropaleontologică a Badenianului și a Sarmațianului, în care s-au specializat N. Paghida – Trelea și B. Ionesi, astăzi cercetările continuând de către specialiști mai tineri. Studiul faunei de congerii din Sarmațianul Platformei Moldovenești a revenit lui P. Jeanrenaud. Pentru studiul formațiunilor mezozoice din Carpații Orientali au fost orientați I. Turculeț și C. Grasu, care au elaborat și teze de doctorat în acest domeniu. Studiul depozitelor flișului paleogen a revenit inițial lui L. Ionesi, ulterior având contribuții importante L. Olaru (palinologie) și C. Grasu. S-au elaborat, de asemenea, trei teze de doctorat valoroase din aceste formațiuni (L. Ionesi, M. Ciobanu, L. Olaru) sub conducerea Profesorului.

Profesorul Macarovici a inițiat la Iași, pentru prima oară, un domeniu nou de cercetare, studiile de palinologie pentru care a fost desemnat L. Olaru. Acestea au început cu depozitele cuaternare din Platforma Moldovenească, au continuat cu depozitele de fliș extern, paleogen din Carpații Orientali, iar apoi s-au orientat asupra formațiunilor metamorfice, cristaline, din Carpații Orientali și din Dobrogea de Nord, de vârstă Proterozoică și Paleozoică inferioară.

În afară de Sarmațian, Profesorul Macarovici s-a ocupat de Meoțian și mai ales de Pliocen (Dacian, Romanian) și de Cuaternar. Profesorului îi revine meritul de a fi redefinit etajul Dacian și de a-i fi stabilit stratotipul în zona Barca – Arbănași. Din Cuaternar a studiat fauna de moluște și de vertebrate, împreună cu colaboratorii săi.

Alte probleme abordate de profesorul Macarovici au fost legate de apele minerale din Moldova (în colaborare cu V. Bejan), alunecările de teren, glaciația din Carpații Orientali, turbăriile din Moldova (și palinologic,

L. Olaru), cineritele meoțiene din zona Bacău, precum și studii geologice și palinologice asupra cuaternarului din Moldova (în colaborare cu L. Olaru).

Între studiile sale importante se remarcă și cercetările asupra foraminiferelor actuale de pe Șelful românesc al Mării Negre (în colaborare cu B. Ionesi și C. Mărgineanu), privind aportul acestora la biomasa marină actuală și variația taxonului *Ammonia beccarii*. De remarcat un fapt inedit și de puțini știut: profesorul Macarovici a fost primul care a sesizat importanța cercetării șelfului românesc al Mării Negre pentru hidrocarburi. În acest sens a întocmit și un raport detaliat pe care l-a trimis atât specialiștilor, cât și conducerii de stat.

Ca șef al Catedrei de Geologie – Paleontologie, ne-a coordonat și ne-a sprijinit pe toți în munca de cercetare și în aceea didactică, fiind adeptul neclintit al ideii că în Universitate munca didactică fără cercetare este sterilă, iar cercetarea se exprimă prin valoarea rezultatelor activității didactice. Ambele componente ale activității universitare sunt obligatorii, pentru orice grad didactic. Ele sunt inseparabile.

Profesorul Nicolae Macarovici a fost un truditor neobosit pe tărâmul geologiei, personalitate emblematică a geologiei românești în perioada 1941-1970, continuator al înaintașilor săi Grigore Cobălcescu, Ion Simionescu și Ion Atanasiu. Munca cinstită și continuă, exprimată prin rezultatele științifice originale a fost recompensată prin primirea în Academia Română, în anul 1974, și prin decorarea cu ordine și medalii de stat. Pe toți cei ce îi suntem discipoli ne-a învățat cum să muncim, cum să respectăm munca și pe cei ce muncesc, iar rezultatele la care am ajuns fiecare se explică, fundamental, prin sfatul și sprijinul real pe care ni le-a acordat cu generozitate.

A murit la 79 de ani, în ziua de 26 iulie 1979, împăcat cu sine și cu îndemnul către noi toți: „să aveți grijă în viitor de geologia ieșeană”. Drept recunoștință simbolică i-am pus sub perna din sicriu un eșantion de granit găsit în curtea spitalului unde a decedat, pentru a-i ridica capul mai sus și să ne privească la despărțire pe toți cei ce i-am fost discipoli. Își doarme somnul de veci în Cimitirul „Eternitate”, alături de alți mari reprezentanți ai geologiei ieșene, între care părintele nostru spiritual, al tuturor, Grigore Cobălcescu.

Prof. univ. dr. **LEONARD OLARU**

Pierre Michel Jeanrenaud (1913-1996)
Profesor universitar ilustru și intelectual de elită

Profesorul Pierre Michel Jeanrenaud face parte din categoria dascălilor iluștri ai Universității ieșene. El s-a remarcat prin calitatea excepțională de educator și valoros om de știință.

S-a născut acum 101 ani, la 8 noiembrie 1913 în București din părinții Simon (elvețian) și Aglaia (româncă). În familia Jeanrenaud s-au născut trei băieți, Emil, Pierre și Alfred. Primul s-a repatriat în Elveția, la începutul celui de Al Doilea Război Mondial, ceilalți doi au rămas în România, unde au făcut exemplare cariere universitare la Iași.

În perioada 1921-1932 Pierre Michel a urmat Școala primară și ulterior Liceul Comunității Evanghelice din București, susținând examenul de bacalaureat în 1932. Deoarece părinții s-au mutat la Iași, în 1932 se înscrie la Facultatea de Științe, Secția Științe Naturale de la Universitatea din Iași, pe care o absolvă în 1937, susținând examenul de licență în 1938.

Este remarcat încă din studenție de ilustrul profesor Ion Atanasiu, de la Catedra de Geologie, sub îndrumarea căruia a fost cooptat în cercetările geologice de teren din Munții Hăghimaș, împreună cu un alt coleg și bun prieten pentru toată viața, Grigore Răileanu (ulterior profesor universitar la București și Director al Institutului Geologic al României). Ambii depăneau amintiri dintre cele mai frumoase despre magistrul lor, marele geolog și tectonician Ion Atanasiu, de la care au rămas cu deprinderi deosebite de disciplină, pasiune și perseverență în activitatea geologică de teren și de laborator.

După absolvirea Facultății satisface mai întâi stagiul militar, apoi este concentrat în armată. Participă la cel de Al Doilea Război Mondial, în grad de sergent, fiind grav rănit. În una din deplasările spre linia întâia de front, împreună cu comandantul de batalion și cu un camarad, automobilul a

călcat peste o mină și am fost aruncați în aer. Sergentul Jeanrenaud a fost singurul supraviețuitor al acestui accident grav, care i-a afectat sănătatea pentru toată viața. După multe luni de spitalizare a fost demobilizat. Suferea de o afecțiune la coloana vertebrală, ce se activa la fiecare schimbare de temperatură și presiune a timpului. Ne anunța, în glumă, care va fi starea timpului în ziua următoare, după intensitatea durerii de la coloană și niciodată nu greșea. Povestea adesea multe întâmplări de pe front, sau din spitalul în care a stat mult timp ca rănit, cu un umor fin care îl caracteriza: „Norocul meu că am scăpat cu viață a stat în cei doi saci de orez între care eram plasat în spatele mașinii, când mă deplasam către linia întâia de front, căci altfel nu vă povesteam aceste întâmplări”. Apoi completa: „După ce m-am desmeticit, am văzut lângă mine capuri, bucăți de picioare și mâini, corpuri sfărtecate, haine rupte, fiare contorsionate, totul amestecat cu sânge și plutind într-un nor de fum negru. Cu ultimile puteri am încercat, apoi, să adun rămășițele organelor celor doi ocupanți morți ai mașinii, pentru a le reconstitui corpurile, până a sosit ambulanța. Apoi am leșinat și m-am trezit la spitalul de campanie”. Cu toată această suferință cronică, a manifestat, de fiecare dată, înțelegere, bunăvoință și respect pentru fiecare dintre noi, cei mai tineri sau mai în vârstă, colegi de Catedră sau studenți.

După demobilizare, la 1 ianuarie 1942 a fost încadrat preparator la Catedra de Geologie a Universității din Iași (Universitatea Mihăileană, cum s-a numit din decembrie 1933 până în decembrie 1942), iar la 1 martie 1943 este avansat asistent. În perioada 1940-1945, Catedra de Geologie a fost suplinită de profesorul Mihai David, rector al Universității din Iași în perioada 1941-1944, fost elev al marelui geolog și profesor ieșean, academicianul Ion Simionescu. În 1944, datorită amenințării pericolului dinspre răsărit, pleacă în refugiu împreună cu profesorul Nicolae Macarovici și puținul personal al Catedrei la Zlatna (Alba Iulia), strămutând temporar toată „averea” științifică și didactică a Catedrei, în special colecțiile de fosile originale și roci ale Laboratorului de Geologie. La revenirea din refugiu, toate colecțiile științifice au fost intacte, rearanjate apoi în spațiul lor inițial. În 1945 își reia activitatea la Catedră, iar la 1 decembrie 1945 este avansat șef de lucrări. La 1 februarie 1949 este avansat conferențiar, iar în 1972 ocupă, prin concurs, postul de profesor.

Profesorul Pierre Jeanrenaud, în cei 43 de ani de activitate didactică și științifică, a fost magistrul îndrăgit, respectat și stimat de toate promoțiile de studenți care i-au ascultat prelegerile. Avea un talent deosebit în expunerea prelegerilor. Era foarte clar în exprimare, foarte documentat și precis în ceea ce spunea, calm și cu un timbru plăcut, ceea ce fascina auditoriul. Prelegerile erau însoțite de desene sau schițe geologice, pe care le făcea pe tablă, uneori cu cretă colorată. Scria toate denumirile științifice, în unele cazuri în limba latină, clar și lizibil pentru a fi înțelese de studenți. Nu

lipsea niciodată o hartă geologică, sau o planșă referitoare la cursul pe care îl susținea și pe care le folosea la timp. Ritmul predării cursurilor era normal, modul de prezentare și chiar modulația vocii adecvate, ceea ce impunea luarea unor notițe clare de către studenți, mai ales în perioada anilor 1950-1960, când manualele lipseau. Atmosfera în sala decurs era calmă, liniștită, toată audiența era atentă și captivată de expunerea prezentată. Totul se desfășura sub aura unei adevărate manifestări de înaltă ținută academică. Am fost studentul și ulterior asistentul profesorului Jeanrenaud și m-a fascinat, alături de claritatea și ușurința predării cursurilor, argumentarea științifică adecvată, fără a se pierde în detalii, ceea ce ușura înțelegerea și reținerea cunoștințelor predate. Avea o mare putere de sinteză. Mi-a rămas în amintire, din această perspectivă, un model de profesor, pe care m-am străduit să-l urmez în activitatea mea la Catedră timp de peste 45 de ani. Am asistat la multe examene alături de Profesor. Era foarte calm, ascultând, cu atenție, prezentarea studentului. Nu intervenea în expunerea acestuia. Îl interesa și aprecia modul cum gândește fiecare student și era corectat numai dacă se depărta mult de subiect sau îl confunda. Îi dădea întotdeauna studentului posibilitatea de redresare sau revenire la subiect, după ce îi oferea câteva informații de reorientare. În felul acesta, fiecare student ieșea mulțumit de la examen, convins că nota obținută reflecta realitatea. Nu a fost contestat niciodată. Profesorul Pierre Jeanrenaud a predat la secțiile de Geologie – Geografie, Inginerie Geologică și Geofizică, Geochimie, Științe Naturale, disciplinele de Geologie Generală, Paleontologie, Geologie Istorică, Geologia României, Geotectonică, Vulcanologie, Geologia Cuaternarului. A predat aproape toate disciplinele posibile la secțiile didactice menționate și pentru fiecare dintre ele era foarte bine pregătit și documentat, cu argumente științifice moderne și cu exemple concrete clasice și din țara noastră.

Cercetarea științifică, alături de activitatea didactică, a fost un alt domeniu important în care s-a remarcat profesorul Pierre Jeanrenaud. Încă din studenție, alături de bunul său coleg și prieten Grigore Răileanu și sub îndrumarea și conducerea ilustrului profesor Ion Atanasiu, a deprins în campaniile de teren din Munții Hăghimaș, tehnica de mare precizie de cartare geologică în teren, ceea ce se va remarca mai târziu în calitatea hărților geologice pe care le-a întocmit în zonele cercetate. L-am însoțit pe Profesorul Jeanrenaud în câteva campanii de teren în Platforma Moldovenească și mi-am dat seama de capacitatea sa de a „vedea” în teren lucruri greu de sesizat de nespecialiști. Am observat cum cartă amănunțit fiecare porțiune de teren, fiecare vale sau deschidere naturală, iar fiecare amănunt litologic sau prezența unor fosile erau consemnate în carnetul de teren și trecute imediat în hartă. Eșantioanele de roci și fosilele caracteristice erau prelevate, ambalate, notate pentru a fi cercetate în continuare în

laborator. În final, toate datele erau corelate cu precizie, iar harta geologică obținută era corectă și reflecta realitatea fidelă din teren. A fost pentru mine o lecție continuă în natură, o prelegere deschisă cu argumente geologice „la zi”.

Profesorul Jeanrenaud și-a început activitatea de cercetare științifică în domeniul flișului transcarpatic din Maramureș și a continuat cu flișul extern și molasa subcarpatică din Carpații Orientali. Cea mai consistentă perioadă de cercetare științifică s-a desfășurat în sectorul central al Platformei Moldovenești dintre Siret și Prut. S-a ocupat, aici, de studiul depozitelor miocen superioare. A adus contribuții științifice importante asupra geologiei zonei cercetate, a naturii și a succesiunilor litologice și structurale, precum și la studiul detaliat al faunelor sarmațiene din zonă. Trebuie remarcată prioritatea sa în descoperirea și cartarea nivelelor de cinerite vulcanice intercalate în depozitele miocen superioare din zona central – sudică a Platformei Moldovenești, denumite cineritele de Nuțasca – Ruseni. De asemenea, trebuie menționată contribuția adusă la stabilirea poziției și semnificației depozitelor de apă dulce din Sarmațian, precum și la studiul amănunțit al faunelor de bivalve de apă dulce. O altă realizare demnă de semnalat este studiul paleontologic al faunei de cardiacee și congerii, prin care a descoperit un număr mare de specii noi pentru știință.

Pe baza unui studiu foarte atent și minuțios de teren a descoperit pentru prima oară, în această zonă, două faciesuri în depozitele sarmațianului superior și anume, un facies de apă marin – salmastră și altul deltaic. Această descoperire a putut explica o serie de fenomene legate de natura și evoluția paleogeografică a regiunii cercetate. O realizare deosebită o constituie elaborarea unei detaliate hărți geologice pentru zona central – sudică a Platformei Moldovenești, care a constituit ulterior baza abordării cartografice a hărții geologice a României în scara 1: 200.000, Foaia Iași. În 1979 își susține teza de doctorat intitulată: „Geologia Moldovei Centrale dintre Siret și Prut”, conducător științific fiind profesorul dr. Nicolae Macarovici, m.c. al Academiei Române. Este o lucrare monografică excepțională, cu multe date originale care exprimă capacitatea și ținuta înaltă de pregătire științifică a autorului. Având experiența cercetărilor de teren încă din studenție, în colaborare cu profesorul Mircea Savul a efectuat studii geochimice asupra dolomitelor triasice inferioare din Munții Hăghimaș, precum și din flișul paleogen în facies de Tarcău și Fusaru, privind geochimia elementelor minore de Cu, Pb, Zn. A continuat cercetările prin studii, în colaborare, privind distribuția geochimică a manganului, cobaltului și a nichelului în sedimentele paleogene din bazinul văii Tarcăului.

La cererea Institutului Geologic al României, în postura de colaborator extern a efectuat cercetări asupra rocilor carbontice din zona

Cheilor Bicazului, precum și asupra depozitelor de cărbuni plioceni din regiunea de curbură a Carpaților Orientali (Cașin, Pralea – Căiuți).

Profesorul Pierre Jeanrenaud a fost un om cu calități morale rar întâlnite, inteligent, modest și cult, vorbitor a trei limbi de circulație internațională (germană, franceză, engleză), ceea ce i-a permis o documentare științifică sincronică și diacronică. Era înzestrat cu eleganță și tact deosebit, model de profesor universitar și educator, plin de solitudine și generozitate. A manifestat o dragoste părintească de îndrumare și educare a studenților, a cadrelor didactice tinere și chiar a personalului auxiliar și tehnic de laborator.

Datorită acestor calități a fost investit cu numeroase funcții de conducere. A îndeplinit funcțiile de decan și prodecan al Facultății de Geologie – Geografie, apoi al Facultății de Științe Naturale și Geografie și al celei de Biologie, Geografie și Geologie, între anii 1949 și 1975. A fost ulterior, mulți ani, și șeful Catedrei de Geologie – Mineralogie. În toate aceste activități de conducere și indiferent de conjuncturi, profesorul Pierre Jeanrenaud a rămas liderul de necontestat și de neegalat, precum și omul care a lăsat în urma sa amintiri neșterse și unice de bunătate, de înțelegere și omenie pentru noi toți cei ce i-am fost studenți, colaboratori sau colegi mai tineri de Catedră.

Profesorul Jeanrenaud a dat dovadă și de un patriotism deosebit. La începutul celui de Al Doilea Război Mondial, etnicii elvețieni sau familiile cu părinți născuți în Elveția, ce trăiau în România au fost evacuați, în țara de origine de către Ambasada Elveției la București. *Profesorul Jeanrenaud a refuzat repatrierea susținând că este român.* Astfel a servit și țara sub drapel, fiind și rănit, cum am văzut, destul de grav în război. Mai mult, a refuzat și o sumă importantă în valută, pentru a „împrumuta” naționalitatea de elvețian unei alte persoane. A fost un gest deosebit, care subliniază, încă o dată, calitatea umană ce îl caracteriza.

Pentru noi toți cei care l-am cunoscut, am învățat și am lucrat împreună, profesorul Pierre Jeanrenaud a întruchipat, din toate punctele de vedere, imaginea eleganței universitare.

S-a stins din viață la 23 august 1996 și a fost înhumat în cavoul familiei din Cimitirul „Eternitate” din Iași.

Prof. univ. dr. **LEONARD OLARU**

Academicianul Gheorghe Platon (1926-2006)
Profesorul care ne-a învățat să iubim istoria,
înțelegând istoria

Ani la rând, mulți la număr, la intrarea în Catedra de Istoria Românilor ne întâmpina, dincolo de un glasvand despărțitor, silueta Profesorului nostru. Pierdut între cărți, trudind pe manuscrise, astfel și-a conceput și trăit întreaga-i viață. O viață închinată istoriei, studenților și colaboratorilor, cărora le-a dăruit, generos, din știința și timpul său.

*

Originar din „părțile nemțene”, normalist prin studiile secundare, Gheorghe Platon a fost mai întâi învățător în târgul natal (Buhuși) și la Bârjoveni-Siliștea (jud. Neamț). A iubit școala și istoria neamului, două pasiuni cu care îi fusese dat să se identifice. De aceea a și urmat studiile istorice la Universitatea din Iași (1946-1950), instituție de care și-a legat toată existența. Aici și-a început cariera profesională, în 1950, parcurgând întregul *cursus honorum universitatis* până la primirea în Academia Română (noiembrie 1990).

Ca profesor și, mulți ani (1973-1985; 1990-1991), șef al Catedrei de Istoria Românilor, Gheorghe Platon a fost și va rămâne, pentru cei ce l-au cunoscut și audiat, *un model*. A fost un om de o mare rigoare, de ordine și respect pentru valorile școlii; pentru școală în întregul ei, pentru școala superioară mai ales, care trebuie să fie un centru de cultură, o piatră unghiulară în expresia intelectuală a unui popor. Știa, din cercetările făcute în documentele secolului al XVIII-lea pentru a afla geneza Revoluției

române de la 1848, că „învățătura cărții este cea mai de folos trebuință” și că „din câte lucruri împodobesc pe om [...] învățătura este cea mai aleasă și mai înaltă”. Sunt reflecții care i-au însoțit viața și l-au făcut un adevărat *om de catedră*.

Mă întorc în timp cu mulți ani. Răsfoind în rafturile cu amintiri ale studenției recompun împrejurările. Îl revăd pe Profesorul meu aflat în amiaza vieții. Prestant și elegant, avea un cult pentru comunicarea didactică, era preocupat de acumulare și înnoire, era un maestru moderator de seminar, știa să se facă *ascultat* și *auzit* deopotrivă. Frumusețea discursului, erudiția și prestanța l-au impus ca pe un mare profesor, preocupat până la obsesie să *explice* fenomenul istoric. Îi aud, și acum, întrebarea – leitmotiv din orele de seminar: „de ce?”. Nimic fără explicație și înțelegere. Exigent (cu măsură), dar și înțelegător (tot cu măsură), sobru, era apropiat de studenți pentru că avea o fire caldă și un zâmbet ca o îmbrățișare, sfătos și generos când era solicitat, aceasta este imaginea pe care i-o poartă, peste ani, numeroasele promoții de studenți.

Profesorul și istoricul Gheoghe Platon sunt aproape cu neputință de separat, pentru că reușise o adevărată armonie între imperativele didactice și cele ale cercetării. Cursurile și seminariile Magistrului nostru au integrat permanent propriul act de studiere a trecutului, ceea ce i-a asigurat originalitate și autoritate.

Profesorul Gheorghe Platon a fost și a rămas în patrimonial culturii noastre ca un mare istoric modernist. Paleta cercetărilor sale este foarte cuprinzătoare și variată. Punctul nodal l-a constituit bogăția documentară, restituirea informației încă nevalorificate. De aceea și-a făcut din cercetarea arhivelor un adevărat program. Acest tezaur l-a consacrat ca pe un *restitutor*, un cercetător cu deschideri noi, cu viziune înnoitoare, integratoare. A profesat o istorie critică, a abordat comparatismul, a făcut apel la științele conexe și a refuzat tiparele de interpretare.

La începutul carierei științifice, atenția istoricului Gh. Platon s-a focalizat pe perioada marcată de reformele secolului al XVIII-lea și cucerirea Independenței de stat a României (1878), pentru ca apoi ancheta să se extindă asupra epocii moderne românești în ansamblul ei. Aproape nimic din ceea ce a însemnat, într-o fericită expresie, „românii în veacul construcției naționale” n-a rămas în afara orizontului de cercetare al istoricului Gh. Platon: geneza și afirmarea națiunii române și a conștiinței naționale, evoluția ideii de unitate și finalitatea acesteia, unirea și independența – adevărate chei de boltă ale modernității românilor – proprietatea funciară, relațiile sociale, starea de spirit din lumea rurală și mișcările sociale, evoluția demografică, instituțiile și cultura.

Profesorului Gheorghe Platon îi revine meritul de a fi deslușit geneza Revoluției Române de la 1848, o primă sinteză din istoriografia

noastră realizată din perspectivă comparatistă, europeană și de a fi integrat Revoluția de la 1848 din Moldova în cadrul general, unitar al Revoluției române de la 1848. A urmărit problemele istoriei moderne în dinamica dezvoltării lor și în corelațiile evoluție-revoluție, social-național, social-cultural, intern-extern și multidisciplinar, ceea ce dovedește orizontul său de gândire.

Fișierul bibliografic al Profesorului nostru însumează peste 600 de titluri: cărți, manuale, studii și articole, prefețe și introduceri, articole în reviste de cultură și în presa cotidiană, interviuri și note bibliografice. Este o zestre științifică și culturală demnă de un mare savant, care a urcat toate treptele consacrării și a cunoscut bucuria împlinirii totale. Amintim, aici, câteva dintre lucrările fundamentale: *Domeniul feudal din Moldova în preajma Revoluției de la 1848* (1973), *Unirea Principatelor Române* (1984), *Geneza Revoluției Române de la 1848. Introducere în istoria modernă a României* (1985, reed. 1999), *Cum s-a înfăptuit România modernă. O perspectivă asupra strategiei dezvoltării* (1993, în colab.), *Moldova și începuturile Revoluției de la 1848* (1993), *De la formarea națiunii la Unirea cea Mare. Studii de istorie modernă* (6 vol., 1996-2006) și cartea, cu valoare testamentară, o frescă de dimensiuni impresionante a modernismului românesc, *Românii în veacul construcției naționale* (2005). Cartea aceasta este și un adevărat atestat de patriotism al Profesorului Gheorghe Platon. Patriotismul, spunea Profesorul într-un interviu-premonitoriu, „trebuie adaptat și pus la locul lui, nu exclus. Omenirea are nevoie de memorie, iar memoria omenirii este istoria. Mondializarea nu poate să fie decât o sumă a realizărilor naționale” (subl. ns. I.T.). (*Istoria trebuie să fie o pedagogie națională*, în „Opinia studentescă”, ianuarie 2006).

Marele istoric Gheorghe Platon a fost colaborator și coordonator la mai multe volume privind: personalitatea lui Alexandru Ioan Cuza, Independența de stat a României, relațiile internaționale ale țării noastre, istoria orașului Iași, tratatul academic de *Istoria Românilor*, vol. VI, VII,1-2 (2002-2003). Și-a făcut o pasiune și o datorie din a cerceta trecutul și prezentul școlii superioare unde a învățat și a profesat (*Istoria Universității din Iași*, 1985, în colab.).

Activitatea Profesorului nostru se cere prețuită nu numai prin producția științifică și perenitatea ideilor. Trebuie să se adauge și cealaltă parte a *operei*, la fel de importantă, care nu se păstrează în biblioteci, ci în *conștiințe și recunoștințe*: studenții și discipolii. Pentru Profesorul Gh. Platon formarea tinerilor era o datorie și o împlinire. În acest spirit și-a conceput activitatea. De aceea, a afectat mult timp și multă căldură sufletească celor ce i-au cerut sfatul și îndrumarea. Solicitudinea, care îi era în fire, a fost mereu mărturisită ca o adevărată invitație la comunicare și schimb de opinii. Din știința Profesorului Gh. Platon au învățat numeroase

promoții de studenți și, de asemenea, mulți tineri care și-au desăvârșit pregătirea sub forma doctoratului. A fost un adevărat privilegiu să ne aflăm în preajma unui dascăl cu o asemenea cuprindere științifică și cu o astfel de iubire a meseriei.

Pentru întreaga sa activitate și pentru înălțimea operei sale, Profesorul nostru a fost răsplătit cum se cuvine. S-a aflat acolo unde a fost nevoie de știința și autoritatea sa morală. A fost membru al Consiliului Național al Istoricilor din România, al Societății de Științe Istorice, al Comisiei de Istorie a Relațiilor Internaționale de la Milano și președinte al Comisiei mixte de Istorie româno-polone a Academiei Române. A avut un rol de decizie la nivelul Consiliului Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare și al Consiliului Național de Evaluare Academică și Acreditare.

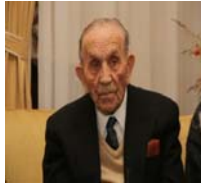
A fost onorat cu numeroase premii și titluri precum: premiul Ministerului Învățământului (1968), premiul „Nicolae Bălcescu” al Academiei Române (1975), titlurile de „Profesor evidențiat” (1984) și de „Professor emeritus” (1996), Membru corespondent (1990) și titular al Academiei Române (1993). A avut parte de gratularea universitară supremă, aceea de *Doctor honoris causa* al Universității din Angers (Franța), al Universității din Craiova (1999) și al Universității din Suceava (2002).

Pentru activitatea sa publică i-a fost decernat titlul de *Cetățean de onoare* al orașelor Bârlad și Buhuși și al comunei Bălțătești (Neamț).

*

Acum Profesorul Gheorghe Platon ne privește de *Dincolo*. I-a rămas *Aici* imaginea lui impunătoare și plăcută, zâmbetul cu care ne primea în cabinetul său de lucru de la Universitate. I-a rămas aici spiritul superior de cărturar și pedagog prin care și-a cinstit cariera și viața. A rămas cu respectul și iubirea celor ce i-am fost studenți și colaboratori și care vom avea mereu o reverență în fața memoriei Magistrului nostru.

Prof. univ. dr. **ION TODERAȘCU**

Prof. univ. dr. doc. Gavril Istrate (1914-2014)
Cine-și face zid de pace...

Născut la 23 februarie 1914, în satul Nepos din ținutul Năsăudului, după absolvirea Liceului „George Coșbuc” din Năsăud, Gavril Istrate a fost, între anii 1933 și 1938, student al Facultății de Litere de la Universitatea Mihăileană (așa s-a numit Unversitatea din Iași din decembrie 1933 până în decembrie 1942, n.r.), avându-i ca străluciți profesori, evocați, peste timp, cu recunoștință și respect, pe G. Ibrăileanu, George Călinescu, Octav Botez și Iorgu Iordan. Acesta din urmă i-a fost, nu numai în anii studenției, ci și apoi, atât magistru, cât și protector. Între anii 1938 și 1948 Gavril Istrate a predat limba română la Liceul Național, la Seminarul „Veniamin Costache”, la Liceul „M. Kogălniceanu” și la Liceul Militar din Iași, dar a rămas în contact cu Facultatea, funcționând, între timp, și ca bibliotecar la Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide”. În 1945 a devenit, prin concurs, asistent universitar; în urma susținerii, în 1949, a tezei de doctorat, cu tema „Limba poeziei lui Coșbuc”, elaborată sub conducerea lui Iorgu Iordan, i se acordă titlul de conferențiar și devine decan al Facultății de Filologie de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, o funcție deținută până în anul 1968. Din 1957, după obținerea postului de profesor, G. Istrate a condus și Catedra de Limba Română de la aceeași facultate, o responsabilitate pe care a onorat-o până la pensionare, în anul 1978. Ne face plăcere să completăm acest sumar *cursus honorum* profesional consemnând prezența D-Sale în calitate de îndrumător al secției de specialitate de la fostul Institut de Istorie și Filologie al Filialei Iași a Academiei Române.

Evocări ale personalității și operei, în special la diferite aniversări, datorate profesorilor G. Ivănescu, V. Arvinte, Al. Andriescu, C. Dimitriu, V. Țâra și ale semnatarului acestor rânduri, relevă efectele benefice ale activității decanului, ale șefului catedrei, ale șefului secției de lingvistică, dar mai ales ale profesorului care, ani de-a rândul, a ținut cursuri de Istoria limbii române literare și de Dialectologie, a fost conducător al tezelor de doctorat a zeci de foști studenți și tineri filologi din toată țara, ca membru

remarcabil al Școlii lingvistice ieșene și stimulator al învățăceilor săi întru continuarea spiritului acesteia. Din perspectiva preocupărilor noastre de început, subliniem faptul că formarea unui colectiv pentru cercetări dialectologice la Iași pornește de la inițiativa profesorului Gavril Istrate de a organiza, începând cu anul 1950, anchete de teren, primele de acest gen pentru graiurile de la est de Carpați, conducând echipe de cercetare din care au făcut parte membri ai colectivului de la Institutul de Istorie și Filologie (astăzi Institutul de Filologie Română „A. Philippide”) și ai Catedrei de Limbă Română a Facultății de Filologie de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”.

Opera Profesorului însumează sute de studii consacrate domeniilor la care ne-am referit, dar și articole de pătrunzătoare și caldă evocare a numeroase personalități culturale și științifice din toate timpurile, la care se adaugă volume de referință printre care *Limba română literară. Studii și articole* (1970), *Originea limbii române literare* (1981), *Studii eminesciene* (1987), *Transilvania în opera lui Sadoveanu* (1999), *George Coșbuc în ultimii 50 de ani* (2001) și, apoi, seria de cinci volume de *Studii și portrete* (2001-2005), ca și ediții, ambele publicate în 2001, ale operelor lui Sadoveanu și Coșbuc.

*

Atunci când ne-a părăsit, cu puțin timp înainte de a împlini *o sută de ani*, Profesorul Gavril Istrate ne-a lăsat într-un spațiu tot mai îngust în ceea ce privește luminoasele preocupări ce i-au însuflețit o viață de muncă, încununată de frumoase realizări pentru cunoașterea și cinstirea limbii române și a literaturii naționale din toate timpurile. Neintenționând o analiză a operei sale științifice (asupra căreia informații și judecăți de valoare pot fi găsite și la numeroase adrese de pe internet), ne-am propus (și vă propunem) aici doar o *rememorare sentimentală*. Căci ne-a fost profesor, îi datorăm, la absolvirea Facultății, încadrarea ca cercetător științific (la Facultate nu se putea: aveam eu ceva „la dosar”, cu „originea nesănătoasă”), ne-a îndrumat, apoi, lucrarea de doctorat: exigent, dar și generos, apropiat sufletește ca un părinte ce urmărea și se bucura de succesele foștilor și permanenților săi elevi. Sub semnul acestor trăiri, reluăm câteva gânduri și amintiri despre personalitatea și despre fapte ale fostului nostru profesor și binevoitor prieten.

Gavril Istrate a fost mereu, pentru cei din mai multe generații de studenți și colaboratori, același om tânăr spiritual pe care l-am cunoscut și eu în anii studenției, apoi, în calitate de competent și atent îndrumător, același partener infatigabil în discuții pasionate despre istoria limbii literare, despre graiurile populare și însemnătatea cercetării lor, despre arta scriitorilor și despre editarea operei acestora. Același însuflețit evocator al

plaiurilor născăudene sau al Văii Bistriței, mai ales atunci când străbăteam, în anchete dialectale, Bucovina și Vrancea.

Date fiind formația științifică, munca închinată filologiei românești și contribuția sa la dezvoltarea și consolidarea școlii lingvisticii ieșene, profesorul Istrate constituie un model prin operă, dar și prin sprijinul larg, pe diferite planuri și în diferite împrejurări, pe care l-a oferit din toată inima tuturor celor ce au ilustrat sau ilustrează, la catedră sau în cercetare, diferite ramuri ale științei limbii. Dar, și prin ceea ce, dintr-un anumit punct de vedere, reprezintă cu mult mai mult; onorându-și, cu prisosință, funcțiile la care ne-am referit, profesorul Gavril Istrate a reușit, înainte de orice, să inspire și să cultive o stare de spirit, fiind totodată garantul menținerii ei în relațiile dintre filologii de la Iași ce aparțineau diferitelor generații. Este starea de spirit și atmosfera fondate pe prețuirea marilor înaintași – Ibrăileanu, Philippide, Pușcariu, Iordan, Sever Pop (un nume care i-a fost deosebit de scump) –, pe venerația sau admirația față de Eminescu, Coșbuc, Goga, Sadoveanu, Blaga, ca punte de legătură între vremurile noastre și Coresi, Varlaam, Dosoftei, Ureche sau Neculce, animat de încrederea în demersul științific luminat de căldura sufletească.

O atmosferă asigurând terenul fertil pentru echilibrul existențial, tradus în speranța că munca noastră înseamnă – ori poate însemna – ceva, că un punct de vedere merită să fie susținut chiar – sau, uneori, mai ales – împotriva curentului („Te-or întrece nătarăii,/ De ai fi cu stea în frunte”, ne cita Domnia Sa, adesea, din *Glossă*), că suntem fericiți cărora le-a mai fost dat să se entuziasmeze luând în mână o carte, de la *Noul Testament de la Bălgrad* până la *Drumurile basarabene* ale lui Sadoveanu, ale cărui impresii le-a rețut și ni le-a făcut cunoscute și Domnia Sa, în ultimul deceniu, străbătând Moldova dintre Prut și Nistru.

Mulți dintre colegii de la departamentele de lingvistică ale Institutului „A. Philippide” l-au avut ca profesor de Istoria Limbii Române Literare, iar cei din a doua generație a elevilor săi îi datorează Profesorului și introducerea în problematica generală a dialectologiei românești, aspecte prezente, de altfel, și în cursurile Domniei Sale asupra limbii literare, ca și în numeroasele studii referitoare la elementele regionale din textele vechi ori în limba scriitorilor români din diferite epoci. Așa cum am amintit, îndrumarea primilor pași pe terenul cercetării științifice a multora dintre lingviștii ieșeni a început în cadrul cercurilor studențești și a continuat prin redactarea lucrărilor de diplomă și a tezelor de doctorat.

Pentru a caracteriza statutul aparte al Profesorului Gavril Istrate pornind de la afirmațiile precedente, să ne fie îngăduită evocarea unui moment din relațiile mai mult sau mai puțin personale cu Domnia Sa. La seminarul de Istoria Limbii Române Literare condus de Gavril Istrate am pregătit și susținut un „referat”, primul, în ceea ce mă privește, poate

îndreptătit să poarte acest nume, despre *Psaltirea în versuri*, prilej nu numai de a citi opera, ci și de a memora stihuri ale Mitropolitului Dosoftei. Din această fericită împrejurare, mi-a rămas, spre luare aminte, un distih din textul *Psaltirii*:

„Cine-și face zid de pace, turnuri de frăție,
Duce viață fără greață-ntr-a sa-mpărăție...!”

Cuvintele de apreciere ale Profesorului erau întotdeauna măsurate și, de aceea, cu atât mai prețuite; și aici s-a manifestat, la Domnia Sa, echilibrul, simțul datoriei, onestitatea intelectuală și exigența, pe care le-a cerut și colaboratorilor săi, față de ei înșiși și față de ceilalți. Dat fiind acest climat în relațiile noastre cu Profesorul, și această evocare a Domniei Sale reprezintă, și pentru mine, peste timp, un prilej de a-mi exprima recunoștința și de a-i mulțumi pentru tot ce a făcut pentru elevii săi ca dascăl, ca îndrumător și ca om.

În spiritul tradiționalei evocări a întregului omenesc al Profesorului, ne cerem permisiunea să reopovestim, dintr-un trecut scump memoriei, un moment ce ilustrează marea deschidere sufletească a decanului Gavril Istrate, grija lui pentru tinerii pe care, cu deosebit spirit de răspundere, îi păstorea.

Este vorba de o întâmplare din ultimul an de studenție. În martie 1958, un grup de studenți de la Filologie ne aflam la Cluj, într-una din acele neuitate „excursii de studii” prin țară, cu obiective de istorie culturală și de investigare lingvistică, pe care Facultatea condusă de Gavril Istrate le oferea periodic studenților.

Pe când primeam explicații de la un angajat al instituției, sala de lectură a profesorilor de la Biblioteca Universității a fost străbătută, incredibil, chiar de Lucian Blaga, „încadrat” atunci, compensatoriu, pe post de cercetător (sau poate numai ca „documentarist”) la Filiala din Cluj a Academiei. Un coleg, poet și el (Val. C.), l-a recunoscut primul și ni l-a semnalat câtorva din apropiere: „Măi băieți, ăsta-i BLAGA!”. Ne-am desprins din grup, l-am urmat până la ușa din colțul opus al încăperii și i-am pus Poetului, neprezent atunci în programa de studiu a facultăților de litere, câteva întrebări, pe măsura emoției momentului și a poncifelor („reconsiderarea critică” a operei) pe care ni le inculcase atmosfera literară și didactică a momentului. Am primit răspunsuri binevoitoare (și amuzate!), pe fondul prețuirii faptului că studenți ieșeni vizitează Clujul.

„Cadrul didactic” care conducea excursia ne-a făcut un semn de dezaprobare: să revenim la grup! Iar seara, la căminul unde locuiam, ne-a „prelucrat”, atrăgându-ne atenția că excursia are „alte obiective”, nu discuțiile cu „persoane compromise” (sau cam așa ceva). Probabil timorat de „răspunderile” care-i incumbau, la Iași ne-a dat și pe mâna „conducerii”, adresându-se prodecanului Facultății, atunci de „Filologie, Istorie și

Filozofie”, post ocupat de un conferențiar... prevăzut în *statul de funcțiuni* al secției de Filozofie, pe care nu l-a emoționat numele lui Blaga, ci a „pasat” cazul decanului, noi fiind de la „Filologie”.

Auzind despre ce este vorba, profesorul Istrate ne-a întrebat, curios, ce am vorbit cu Blaga (uluit, desigur, de șansa pe care o avusesem!). Unul dintre cei trei în cauză a precizat, mai în glumă, mai cu ușoară sfidare, că nu am putut fi „influențați negativ”, întrucât discuția a fost destul de scurtă, obrăznicie subliniată doar printr-o privire lungă și printr-o mișcare de luare aminte a degetului arătător! Apoi, Decanul a tranșat scurt „problema”, în spiritul strategiilor vremii, dar extrem de favorabil pentru noi: „Auziți-i ce spun, tovarășe prodecan; sunt tineri și proști. Hai, plecați de aici și să nu vă mai prind, că...”. Nu ne-am tulburat; oare pentru ce am fi putut fi sancționați? Apoi, era puțin probabil să ne mai... prindă cineva vorbind cu Poetul, după cum, pe de altă parte, știam că, oricum, între ardeleni nu putea încăpea decizie ori supărare! Căci, la cursuri, năsăudeanul Gavril Istrate ne vorbea el însuși cu emoție despre Blaga, ca și despre Coșbuc, Goga sau Rebreanu.

Cel care, după cum se știe, a devenit dialectolog (și) apărând numele bun al consătenilor săi din *Vărarea – Nepos*, oameni „mândri din fire și iubitori de cântec” (ni-l amintim pe Domnul Profesor Gavril Istrate în fazele de *prolongement* ale manifestărilor științifice la care am participat), „îndărătnici și răzbnători, foarte muncitori și energici”, rămâne pentru noi un simbol al pasiunii filologice închinată adevărului. Cu prilejul mai multor conferințe în fața profesorilor și studenților de la Chișinău, Bălți, Cahul și din alte orașe din Moldova de dincolo de Prut, a cucerit prin cunoștințele-i enciclopedice de cultură veche românească, de literatură română din toate timpurile și prin căldura verbului, a însuflețit săli arhipline de oameni dornici să-și cunoască literatura și cultura neamului, să pătrundă trecutul spiritual al întregii familii românești, insuflându-le sau întărindu-le sentimentul satisfacției intelectuale plenare și al mândriei naționale. Astfel, Domnia Sa, ca transilvănean și fiu al unui fost sat „grănițeresc”, aflat cândva la un alt hotar pe care istoria l-a șters, devenit moldovean și ieșean autentic, s-a manifestat ca o punte de legătură între provinciile din estul României, pe fondul tradiției comune a culturii naționale și a învățământului filologic românesc și ieșean, servind prestigiul Universității ieșene.

*

După ce ne-a părăsit (în ziua de 30 ianuarie 2014), ni-l evocăm în lumea spiritelor marilor cărturari, începând cu înțelepți ierarhi și cronicari, ale căror opere i-au luminat viața și lucrarea, închinată cinstei și adevărului.

Prof. univ. dr. STELIAN DUMISTRĂCEL

Alexandru Husar (1920-2009)
Un altfel de profesor

Printre cei care, la Facultatea de Litere (sub comunism, după „modelul” rusesc: „de Filologie”) a Universității noastre, au marcat – fecund și durabil – studenția multor promoții de absolvenți, deveniți (majoritatea) profesori la rândul lor, se distingea prin multe trăsături aparte, deopotrivă ale omului, intelectualului și educatorului reuniți în persoana și personalitatea sa, ardeleanul Alexandru Husar, venit la Iași de la Universitatea soră clujeană cam în același timp ca și, de pildă, istoricul Nicolae Gostar. Nu știu și nici n-am îndrăznit să-l întreb vreodată ce-l va fi făcut să treacă munții dincoace, dinspre *Mittleuropa* la care Transilvania și Banatul cu orgoliu își revendică apartenența, mai ales cultural, dar ceea ce am simțit și știut cu certitudine tot timpul, până la capătul vieții sale, a fost că iubea Iașul și Moldova noastră, cu sinceritate și cu devotamentul activ al cuiva care, prin tot ce a făcut, a inițiat, a întreprins, a contribuit substanțial la realizarea unui climat de deschidere stimulative și creativitate culturală atât în Universitate, cât și prin iradierii ale aceluiași spirit în viața culturală a Iașului și de fapt a întregii țări.

Disciplina pe care o predă era Estetica, într-o perioadă în care – începutul anilor '60, cei în care m-am numărat printre studenții săi – abia apăreau primele semne de dezgheț ideologic, de doar atenuare a obrocului unor dogme ale timpului („realismul socialist”, criteriile politizante ale „moștenirii” culturale și altele de felul acesta). Alexandru Husar avea o formație dobândită în vechea formulă a studiilor sale universitare, Litere și Filosofie, ceea ce îi dădea deschiderea necesară a comentariului având ca obiect beletristica, și asta s-a văzut foarte bine la unul dintre cursurile speciale (la alegere între cele de hermeneutică literară vs. cele de lingvistică). Își alesese să ne vorbească despre Lucian Blaga și Tudor Arghezi și opțiunea era simptomatică pentru înclinările și preferințele sale,

pe care de altfel nu și le ascundea nicicum. Un Bacovia sau un Ion Barbu, pentru a rămâne în același „perimetru” al poeziei noastre interbelice, i s-ar fi potrivit mult mai puțin Profesorului nostru, vizibil tentat să „gliseze”, deliberat și sistematic, între lirica lui Blaga și opera sa filosofică, fără însă a o „subordona” pe cea dintâi celeilalte, ca „reflex” și „ilustrare” a ei, ci, dimpotrivă, mergând spre stratul mai de adâncime al genezei, de ordinul unor intuiții și germei nucleici, metaforico-simbolici, ori mitici („miteme”), izvoare și rădăcini apte să rodească în ambele câmpuri, distincte, valorificând potențialul lor diferențiat, de la complementarități și până la eventualele divergențe, polarități, chiar opoziții, revelatoare de semnificații, de tâlcuri, de sens, în corelație nuanțată cu paleta stilistică. În schimb, Arghezi era abordat dintr-o perspectivă (comparația cu Blaga o lumina puternic) a unui fond de reflexivitate ontologică general umană, mai puțin intelectualizată, mai aproape de neliniști și întrebări omenești eterne, într-o „rostitură” (stil)/dicțiune trecută prin simbolism și Baudelaire, nu expresionism și Rilke, ca în cazul clujeanului.

La Estetică, cita idei și formulări din mari esteticieni germani, francezi, italieni, dar și sovietici și ruși încă inevitabili în acei ani, alături, dintre români, mai cu seamă de Tudor Vianu, care îi fusese profesor, Liviu Rusu, din Maiorescu, tocmai atunci scos de sub vremelnicul triumf postum sub comuniști al lui Gherea. Era obligat să ne vorbească despre Marx și mai ales Engels, și „contribuțiile” lor în estetică, dar o făcea fără să exagereze și aproape că ne sugera a o face fără convingere. Acorda o atenție deosebită categoriilor estetice, de o mare utilitate pentru noi și în studiul literaturii, insista, justificat, asupra specificității ireductibile a limbajelor estetice proprii diferitelor arte, ca și asupra confluențelor și convergențelor unora dintre ele. Nu citea decât unele secvențe ale cursului scris, domina expunerea liberă și însuflețită, coerentă, nedigresivă, bine argumentată. Era erudit fără a face paradă de erudiție, asociativ și disociativ unde era cazul, exemplu viu de bine echilibrată sinteză de substanță ideatică și temperament însuflețitor „contagios”.

Prietenia sa de o viață cu Profesorul Constantin Ciopraga (și cu familia acestuia) era întemeiată pe o limpede complementaritate de stil al persoanei fiecăruia din cei doi, ca și în preocupările de cercetare și reflecție ce rodeau în cărțile amândurora. Îi apropia și „dimensiunea” de poet (Al. Husar) sau de romancier și poet (Const. Ciopraga). Era legat și de Profesorul Al. Dima, cu o formație de bază de estetician, câtă vreme acesta funcționase la Iași sau mai făcea încă naveta Iași-București. Prețuit și iubit de colegi, ca și de studenți, nu puneă vreo „distanță” între el, profesorul nostru, și noi, studenții săi, ba încă avea reflexul (deloc suspectabil de ironie) de a ne apela cu „Maestre...” al său, pe învățăceii care eram. O excursie de studii, spre final de studenție, în Transilvania și Maramureș, mai târziu participări,

alături de profesorii Gavril Istrate și Constantin Ciopraga, la „Zilele Ion Creangă” (Tg. Neamț și Humulești) sau „Festivalul Eminescu” (Botoșani) mi l-au arătat prodigios și în postura de „păstrător adevăritor” al marilor valori culturale naționale, atașament patriotic autentic și adânc, ca și în ceea ce a pus, scriind, în serviciul dialogului inter-românesc peste Prut.

Un mare și adevărat Profesor al Universității noastre, creator și modelator de valori nu numai prin cărțile sale (dintre care aș remarca, în mod cu totul deosebit, *Metapoetica*), ci și în emisia de inteligență și căldură sufletească a omului de catedră.

Conf. univ. dr. **NICOLAE CREȚU**

Alexandru Andriescu (1926-2014)
Profilul unui intelectual de excepție

La 23 februarie 2014 a încetat din viață profesorul Alexandru Andriescu. Prin „plecarea” sa, lumea intelectuală și academică ieșeană a pierdut una dintre figurile ei cele mai luminoase.

Biografia lui Alexandru Andriescu este limpede și oarecum liniară. El aparține acelei generații de intelectuali români care s-au născut și și-au petrecând copilăria, adolescența și începutul tinereții în perioada interbelică, așa încât instaurarea comunismului în România i-a găsit deja bine pregătiți spiritual și sufletește în școala românească de odinioară, recunoscută ca una dintre cele mai performante din epocă. Pe acest fundament, alături de nu puțini intelectuali din generația sa, Al. Andriescu a reușit să traverseze integral deșertul celor cincizeci de ani ai regimului comunist din România fără să se compromită ireparabil, date fiind funcțiile administrative pe care le-a ocupat (șef de catedră, decan și director de institut de cercetare). Sunt în măsură să afirm că cei mai mulți dintre cei care l-au cunoscut l-am simțit întotdeauna ca pe „unul dintre ai noștri” și nu ca pe „unul dintre ai lor”. De la înfățișarea exterioară și firescul comportamentului, până la felul cald, calm și prevenitor pe care îl manifesta în relațiile zilnice cu colegii, cu studenții sau cu colaboratorii mai apropiați, Al. Andriescu nu avea nimic în comun cu morga „tovărășească” a activistului de partid.

Alexandru Andriescu s-a născut, ca fiu al învățătorilor Vasile și Maria Andriescu, la 12 ianuarie 1926, în comuna Gâștești, județul Iași. După absolvirea Liceului „Ștefan cel Mare” din Suceava în anul 1947, tânărul Andriescu a devenit student al Facultății de Filologie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, pe care a absolvit-o în anul 1951. A avut colegi de Facultate o serie de tineri remarcabili, cu care a rămas prieten și „aliat” întreaga viață, între care sunt de menționat Vasile Arvinte, Nicolae A. Ursu, Liviu Leonte, Ștefan Giosu, Valeriu Stoleriu, Ecaterina

Teodorescu, Alexandru Teodorescu. A parcurs toate treptele carierei universitare, de la asistent până la profesor, rangul ultim al carierei academice dobândindu-l relativ târziu, adică pe la jumătatea anilor '80 ai secolului trecut. Între anii 1985-1990, una dintre cele mai negre perioade ale epocii comuniste, a fost decanul Facultății și Filologie a Universității ieșene și, în virtutea acestei funcții, director al Institutului de Lingvistică, Istorie Literară și Folclor, actualul Institut de Filologie Română „A. Philippide”, care a intrat după anul 1990 sub autoritatea Academiei Române. Pentru o bună perioadă de timp, la începutul anilor '90, a îndeplinit și funcția de șef al Catedrei de Limba Română a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Specialitățile filologice pe care Alexandru Andriescu le-a ilustrat la catedră au fost Stilistica și Istoria Limbii Române Literare.

În paralel cu vocația sa principală, cea de profesor universitar, Alexandru Andriescu a cultivat intens și lumea literelor ieșene, în calitate de redactor de reviste, de eseist și de critic literar. Această dublă orientare a sa, de lingvist și filolog, pe de o parte, de literat în sensul strict, pe de altă parte, a conferit personalității lui Alexandru Andriescu un profil special și o dublă autoritate: între lingviștii din clasa „grămăticilor” limitați în stricta lor specializare putea face figura unui rafinat și a unei personalități de largi orizonturi, iar în mediile scriitoricești, mai mult sau mai puțin boeme, a putut miza pe cartea rigoarei și a sobrietății academice.

Nu îmi propun să fac o prezentare amplă a operei scrise a lui Alexandru Andriescu, cititorul interesat poate afla tot ceea ce dorește din sursele de informare care ne stau la îndemână, de exemplu ampla și detaliata prezentare a personalității sale în marele *Dicționar general al literaturii române*. Voi menționa totuși titlurile cărților sale „de autor”: *Disocieri* (1973), *Relief contemporan* (1974), *Stil și limbaj* (1977), *Limba presei românești în secolul al XIX-lea* (1979), *Limba română literară în texte fundamentale din secolele al XVI-lea și al XVII-lea* (1987), *Studii de filologie și istorie literară* (1997), *Psalmii în literatura română* (2004). Alexandru Andriescu a mai fost și un bun editor, între lucrările sale din această sferă fiind de menționat următoarele: G. Ivănescu, *Studii de istoria limbii române literare* (1989), Gib I. Mihăescu, *Opere*, I-V, (1976-1995). A coordonat, de asemenea, alături de Vasile Arvinte și Paul Miron, complexe lucrări de elaborare a volumelor I, II, IV, V și XI din reputata serie *Monumenta Linguae Dacoromanorum. Biblia 1688* (1988-2003).

*

Născut, așadar, la 12 ianuarie 1926, Profesorul Al. Andriescu a încetat din viață la câteva zile după ce tocmai trecuse pragul vârstei de 88 de ani. O vârstă înaintată s-ar spune, o vârstă respectabilă, pe care mulți dintre

noi ar dori să o atingă. Totuși, deși retras în intimitatea familiei de câțiva ani buni, Profesorul Andriescu era, pentru numeroșii săi foști colaboratori și prieteni, o prezență reconfortabilă. Îndrăzneala de a scrie câteva fraze de rămas bun mi-o dă împrejurarea că sunt dintre aceia care l-am cunoscut în majoritatea acțiunilor și implicărilor sale publice în viața intelectuală ieșeană. Nu am avut prilejul să îl cunosc în primii ani ai studenției mele, deoarece în acea perioadă Profesorul Andriescu, recent întors din misiunea academică în Franța, își concentrase atenția pe activitatea publicistică. L-am cunoscut însă imediat după aceea în calitățile lui succesive de șef de catedră, decan al Facultății de Litere (pe atunci de Filologie) și de director al Institutului de Filologie Română „A. Philippide” (pe atunci Institutul de Lingvistică, Istorie literară și Folclor, aflat în subordinea Universității) și de om de știință, coordonator al reputatului proiect științific *Monumenta Linguae Dacoromanorum* (mai întâi alături de profesorii Vasile Arvinte și Paul Miron, doar împreună cu Paul Miron după retragerea profesorului Vasile Arvinte prin anii 1996-1997 și, în cele din urmă, după încetarea din viață a profesorului de la Freiburg, singur). Mulți dintre filologii din generația căreia îi aparțin au colaborat cu Profesorul Andriescu într-una din ipostazele menționate mai sus, câțiva poate doar în unele dintre ele. În ceea ce mă privește, am un motiv foarte important ca să îi aduc un sincer omagiu de despărțire Profesorului Andriescu. După criteriile universitare de odinioară, pot să mă consider succesorul lui direct la Catedra de Limbă Română a Facultății de Litere, poziție pe care i-o datorez integral. Cu firescul care îl caracteriza, Al. Andriescu, șef de Catedră și încă director al Institutului „Philippide”, m-a convocat într-o zi a anului 1990, spre vară, pentru a mă întreba dacă nu doresc să vin la Catedră, pe un post de lector, ca să preiau o parte din obligațiile sale didactice. Decanul de atunci, Dumitru Irimia, și-a însușit propunerea d-lui Andriescu, așa încât am devenit, prin concurs, membru al Catedrei de Limba Română a Universității din Iași, probabil una dintre cel mai puternice din punct de vedere științific din țară, în mod aproape sigur cea mai puternică din istoria filologiei ieșene. A fost o colaborare, din punctul meu de vedere, ideală! I-am citit imediat toate cărțile și atâtea articole câte am putut găsi, în așteptarea momentului când mă va chema ca să îmi traseze niște direcții sau să îmi facă niște recomandări. El însă nu m-a considerat nici un moment un asistent propriu-zis, eram, poate, și prea „copt” pentru această poziție. Faptul că mă știa un admirator declarat al lui Gh. Ivănescu îi era de ajuns. Mi-a declarat că a fost impresionat de acribia și devotamentul cu care îl ajutasem pe marele nostru magistru comun să își adune și să pregătească pentru tipar studiile de limbă literară și filologie (fapt consemnat de Al. Andriescu, *expresis verbis*, și în prefața volumului tipărit în 1989 cu titlul: Gh. Ivănescu, *Studii de istoria limbii române literare*).

Chiar din primul semestru, cu o generozitate pe care noi toți, cunosători ai moravurilor universitare, o înțelegem prea bine, Profesorul Andriescu mi-a spus să aleg și să îmi asum ce vreau eu din norma Domniei Sale. Am ales partea veche a *Istoriei limbii române literare* și Profesorul a fost de acord. Am făcut, de asemenea, câțiva ani, toate seminariile la cursurile ținute de el. În ultimii ani ai prezenței sale în Catedră, mi-a cedat, cum se spune, și partea modernă a cursului său.

Se poate afirma că Al. Andriescu a fost un om norocos. Șansa lui cea mai mare a fost aceea de a fi aparținut unei generații de filologi cu o foarte bună formație academică și științifică, pe care îi lega atașamentul față de nobila tradiție filologică ieșeană, a lui Philippide și Ibrăileanu. Grupul de colegi de generație și prieteni căruia Al. Andriescu îi aparținea (îi reamintesc pe cei mai importanți: Vasile Arvinte, Liviu Leonte, Ștefan Giosu, N.A.Ursu, Ecaterina Teodorescu, Valeriu Stoleriu, Alexandru Teodorescu) mai aveau ceva în comun, și anume admirația, dusă până aproape de dimensiunile unui cult, pe care o purtau Profesorului lor comun, Gh. Ivănescu. Aceste personalități au reușit mai întâi să ocupe, ca tineri asistenți, pustiul lăsat în filologia ieșeană prin „izgonirea” de la Catedre, în anul 1949, după reforma comunistă a învățământului, a generației care construisese reputația *literelor ieșene* (Gh. Ivănescu, Petru Caraman, Teofil Simenschi, pentru a-i menționa doar pe cei mai cunoscuți), reușind apoi, treptat, nu fără oarecare concesii politice, care, în perspectivă istorică s-au dovedit minore și ne-compromițătoare, să ocupe, în anii 70-80, poziții de decizie care le-au permis să reconstruiască destul de rapid prestigiul *literelor ieșene*. Desigur că viitorii istorici ai Universității ieșene vor aduna faptele și le vor interpreta *sine ira et studio*. Sunt convins că rolul jucat timp de aproape două decenii de Profesorul Andriescu, ca profesor, om de știință și scriitor, se va reliefa de la sine.

Cât privește acum pe *omul* Al. Andriescu, el a reprezentat, pentru foarte multe persoane din generația mea, întruchiparea civilității și a bunului simț! Distins prin ținută, întotdeauna îmbrăcat „comme il faut”, potrivit anotimpului și împrejurării, „bon viveur” și comunicativ, pregătit mereu să asculte pe toată lumea, discret mai tot timpul, ferm însă când trebuia, adică în momente cruciale, Al. Andriescu pare să fi fost omul cu mulți prieteni și cu foarte puțini adversari! Atunci când a trebuit să fie, a fost un conducător de instituții echilibrat și imparțial, făcut parcă pentru epocile de mare criză socială și națională pe care le-am traversat. Aș putea evoca numeroase momente din istoria Catedrei, a Facultății sau a Institutului, prin care să ilustrez reala sa vocație de negociator și de conducător. Voi menționa doar două. Recent, am recitit cele câteva caiete mari de procese verbale ale ședințelor Consiliului Științific al Institutului „Philippide”, din perioada când, ca decan, Al. Andriescu era și director de institut. Din frazele standard

ale Procesului verbal, mereu și mereu, iese în evidență arta cu care Profesorul Andriescu reușea să domolească spiritele uneori înfierbântate, să împiedice nedreptăți pe cale să se producă, să evite decizii cu consecințe imprevizibile. S-a întâmplat ca, în zilele toamnei sau iernii lui 1987, în timpul tulburărilor studențești care au creat mare emoție printre autoritățile comuniste ale vremii, „de serviciu” pe Universitate să fim noi, cercetătorii de la Institut. Unul dintre noi, regretatul Gh. Hrimiuc, ne-a relatat, ca martor, despre calmul și fermitatea pe care decanul de atunci le-a dovedit în raport cu oamenii Partidului și ai Securității, în apărarea studenților de la *Litere*.

Închei acest portret sumar cu cuvintele pe care le-am rostit lângă catafalcul Profesorului meu. Grecii antici nutreau credința că, celor pe care îi iubeau, zeii le rezervau în Câmpiile Elizee fericirea de a-i reîntâlni pe cei dragi. Eu sunt convins, dragă Domnule Profesor Andriescu, că ceata celor cu care vă veți reîntâlni în Paradis va fi foarte numeroasă.

Prof. univ. dr. **EUGEN MUNTEANU**

Profesorul univ. Ion Creangă (1911-1987)
Matematicianul. Rectorul. Omul

Profesorul *Ion Creangă*, personalitate de prestigiu a Școlii Matematice Iașene și distins Rector al Universității din Iași, face parte din ilustra galerie a acelor oameni de excepție care –prin talentul, munca, și abnegația lor exemplară – au contribuit esențial la dezvoltarea învățământului românesc.

S-a născut la 1 ianuarie 1911, în comuna Adâncata din vechiul județ Dorohoi; era al șaptelea (și cel mai mic) copil al familiei Luca și Elena Creangă. La numai un an de viață suferă o grea încercare, prin decesul tatălui său, Luca Creangă, gospodar de frunte al comunei Adâncata. După această nenorocire, familia se mută la Iași unde mama, Elena Creangă, cu o energie și devoțiune deosebite, a reușit să asigure condițiile ca toți cei șapte copii ai ei să-și incheie cu bine cursurile liceale și universitare. A contribuit, cu siguranță, la aceasta și dârzenia ei de munteancă (provenea dintr-o familie de intelectuali din Piatra Neamț); dar, și ajutorul excepțional primit din partea fiicei sale mai mari, Silvia Creangă (1894-1952). Câteva scurte precizări privind destinul acestei ființe cu adevărat providențiale pentru familia ei sunt – credem noi – mai mult decât binevenite pentru cele ce urmează.

Voluntară, energică, ordonată, Silvia Creangă și-a dăruit o bună parte din viață sprijinirii fraților ei mai mici. Dovedind reale capacități pentru studiul matematicii, a urmat în perioada 1913-1917 cursurile Secției de Matematici a Facultății de Științe de la Universitatea din Iași. În octombrie 1926 își susține o valoroasă teză de doctorat din domeniul geometriei la Universitatea din Iași, în fața unei comisii prezidate de ilustrul matematician și profesor Alexandru Myller. Este prima femeie din România care a obținut – în condițiile de atunci – un asemenea titlu. A

funcționat ca profesoară de matematici la mari licee din Iași și București, unde a fost unanim apreciată de colegi și elevi pentru deosebitele sale calități umane și profesionale de care a dat dovadă de-a lungul întregii cariere. A publicat mai multe lucrări științifice în reviste de prestigiu din străinătate, precum și o apreciată culegere de probleme de matematici elementare.

Cu această scurtă paranteză, să mergem mai departe pe firul prezentării noastre. Între anii 1918-1928, Ion Creangă a urmat mai întâi școala primară *Vasile Alecsandri* din Iași, iar apoi Liceul Național din același oraș. În 1928 s-a înscris la Secția de Matematici a Facultății de Științe de la Universitatea noastră; a avut ca profesori, printre alții, pe Alexandru și Vera Myller, Octav Mayer, Simion Sanielevici, Grigore Moisil. În 1931 își susține licența în matematici cu un subiect de geometrie diferențială (rețele de curbe pe o suprafață dată). La sfârșitul studiilor (iunie 1931) este numit preparator la *Laboratorul de Mecanică*, condus de profesorul Simion Sanielevici, iar în ianuarie 1932 devine asistent suplinitor la *Seminarul Matematic al Universității din Iași*, condus de profesorul Alexandru Myller. În paralel, a susținut (1935) examenul de capacitate pentru învățământul secundar, după care a funcționat ca profesor (1936-1946) la Liceul Național și Liceul de Aplicații din Iași. A fost numit (octombrie 1937) asistent definitiv la Catedra de Calcul Diferențial și Integral de la Facultatea de Științe a Universității din Iași. În anii 1938-1939 s-a aflat la Roma, pentru studii doctorale. Finalizează aceste studii prin trecerea doctoratului în matematici (iulie 1939), cu o teză din domeniul Geometriei Diferențiale, intitulată: *Sulla trasformazione degli intorni del 2° ordine di due punti corrispondenti, nelle corrispondenze puntuali fra due spazi euclidei*, în fața unei comisii prezidată de cunoscutul geometru italian Enrico Bompiani. Aprecierile elogioase ale comisiei relative la această teză au fost urmate de publicarea ei în prestigioasa revistă italiană de specialitate *Rendiconti di Matematica e delle sue applicazioni*.

Revenit în țară, se îndreaptă către Politehnica „Gheorghe Asachi” din Iași, unde urcă toate treptele didactice: șef de lucrări (1939) la Catedra de Matematici Generale, conferențiar (1943) la Facultatea de Chimie Industrială, profesor (1945) la Facultatea de Electromecanică. S-a transferat apoi (1948) ca șef al Catedrei de Algebră de la Facultatea de Matematică și Fizică a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Catedră pe care a condus-o fără întrerupere până la pensionarea sa (1981). În această calitate, a predat numeroase discipline: Matematici Generale (pentru viitorii ingineri), Algebră, Teoria Numerelor, Geometrie Analitică și Diferențială (pentru viitorii profesori de matematică). Experiența sa didactică s-a concretizat în redactarea – singur sau în colaborare – a mai multor manuale, bine apreciate de numeroșii destinatari ai acestora: *Geometrie analitică*

(1951), *Introducere în calculul tensorial* (1962), *Algebră liniară* (1962), *Introducere în teoria numerelor* (1965), *Algebre* (1973).

Profesorul Ion Creangă își pregătea cu grijă prelegerile, până în cele mai mici detalii. În cursul expunerii, făcută cu acea inconfundabilă și plăcută *sotto voce*, insista asupra aspectelor esențiale privind conceptele și rezultatele transmise auditoriului. După ce termina cursul, invita studenții la – celebrele de atunci – consultații; care, pentru el, aveau nu numai o dimensiune profesională ci – mai ales – umană. Dincolo de multiplele sale obligații profesionale și sociale, Profesorul Ion Creangă își găsea timp pentru a sta de vorbă cu studenții lui, de a le cunoaște problemele (nu numai profesionale) care îi frământau, și de a-i sprijini la nevoie; de exemplu, numeroși studenți talentați cu dificultăți materiale au fost ajutați să treacă de aceste momente dificile prin contribuțiile sale bănești. Toate acestea au făcut ca Profesorul Ion Creangă să devină un model pentru multe generații de matematicieni; care, la locul lor de muncă, au transmis mai departe elevilor tot ceea ce Magistrul lor le-a oferit cu atâta dărnicie.

În paralel, Profesorul Ion Creangă a ocupat importante poziții în ierarhia universitară: decan al Facultății de Matematică și Fizică (1949-1953), prorector al Universității „Alexandru Ioan Cuza” (1953-1955) și rector al aceleiași instituții (1955-1972). În această calitate, a demonstrat prin fapte că este un abil diplomat în relația cu oficialitățile acelor vremuri. De exemplu, au fost readuși la Catedră profesori de valoare ai Universității care fuseseră excluși abuziv pentru preținse motive politice; în plus, au fost promovate și încadrate cadre didactice tinere. De asemenea, rectorul Ion Creangă a contribuit esențial la modernizarea și restructurarea Facultăților din Universitate, precum și la reluarea legăturilor științifice cu străinătatea. Sub conducerea sa a reapărut revista *Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași*; în aceeași perioadă a rectoratului său s-a înființat noua *Grădină Botanică* și s-au construit cămine și cantine necesare studenților Universității. La inițiativa rectorului Ion Creangă a fost sărbătorit Centenarul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (1960). Cu această ocazie, s-au realizat o serie de studii istorice privind evoluția acestei instituții în ansamblu, precum și a facultăților care o compun. Toate aceste materiale au constituit o izvor de inspirație pentru cei care, peste 50 de ani, aveau să scrie (în 2010) o continuare a acestei evoluții prilejuită de împlinirea a 150 ani de existență a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

Activitatea științifică a Profesorului doctor Ion Creangă, concretizată în publicarea a peste 70 de lucrări științifice, s-a desfășurat pe două direcții principale: Geometria și Algebra. În ceea ce privește prima direcție, se poate spune că Profesorul doctor Ion Creangă s-a ocupat în special de chestiuni privind geometria diferențială euclidiană; mai exact,

studiul corespondențelor între diferite obiecte ale acesteia. Menționăm, în acest sens, mai multe memorii privind corespondența prin plane tangente paralele între două suprafețe riglate, care conservă generatoarele. Acest subiect se înscrie în tradiția Școlii Ieșene de Geometrie, fiind abordat și de Alexandru Myller, Ilie Popa, Mendel Haimovici sau Gheorghe Gheorghiev. Tot aici sunt de remarcat unele memorii în care se studiază elementele invariante ale corespondențelor punctuale dintre două spații afine. Relativ la cea de-a doua direcție, Profesorul doctor Ion Creangă a adus contribuții notabile în chestiuni privind: *ecuații matriciale*, *congruențe binome*, *algebre Lie nedistributive*, *algebre asociative*, *algebre liniare*. Toată această experiență științifică a fost cu competență folosită și în conducerea a peste 30 de tineri matematicieni în elaborarea și susținerea tezelor de doctorat. Aceștia s-au afirmat ulterior ca specialiști de renume în domeniile lor de cercetare. Profesorul doctor Ion Creangă a fost invitat în numeroase rânduri să participe cu comunicări la importante congrese de matematică din țară și străinătate. A fost membru al Consiliului Național al Cercetării Științifice. Pentru întreaga sa activitate a fost distins cu înalte ordine și medalii ale României, printre care menționăm pe acelea de *Profesor emerit* și *Om de știință emerit*.

S-a stins din viață la 21 mai 1987, după o lungă și grea suferință. A fost un intelectual de întinsă cultură, un dascăl desăvârșit și un conducător ales, care a dăruit semenilor săi o exemplară lecție de viață. Pentru toate acestea, merită din plin respectul și dragostea generațiilor prezente sau viitoare de absolvenți ai Universității ieșene; dar, în egală măsură, și a tuturor aceluia care prețuiesc învățătura, în general.

Prof. univ. dr. **MIHAI TURINICI**

Profesorul univ. dr. Stela Teodorescu (1926-2008)
Distincție și eleganță academică

Era la sfârșitul lunii martie 1968 când am întâlnit-o, pentru prima dată, pe Doamna Profesor Stela Teodorescu. Ca student al Facultății de Istorie-Filosofie, secția de Filosofie, beneficiam de ore de tutoriat pentru disciplinele anului I „fără frecvență”. Singura disciplină psihologică din programă și prima în ordinea efectuării a fost aceea de Psihologie Generală, al cărui titular era Doamna Stela Teodorescu, atunci lector universitar. A fost anul în care și-a susținut teza de doctorat cu titlul *Concepția lui Pierre Janet despre om*, sub îndrumarea academicianului Vasile Pavelcu, fost elev al lui Janet la Sorbona. Era primul meu contact cu o persoană din rangul dascălilor universitari și îmi amintesc că participarea studenților a fost maximă, chiar dacă prezența la tutoriate nu era obligatorie.

Pe vremea aceea, corpul didactic universitar se împărțea clar în două categorii; una provenind din rândul celor cu har și devotament pentru nobila misiune de a educa generațiile de tineri, care era compusă din persoane cu un nivel cultural deosebit, rafinement discursiv și maniere pe măsură, și alta, din rândul celor ce fuseseră „selectați” să reprezinte noua concepție despre educarea „omului nou”, compusă din titularii disciplinelor politico-ideologice, persoane cu rol vădit de îndoctrinare a tinerilor care predau discipline precum *Economia politică a socialismului*, *Istoria ateismului*, *Socialism științific*, *Materialism dialectic și istoric*, *Istoria Partidului Comunist Român* și, prin anii 50, *Istoria Partidului Comunist al Uniunii Sovietice*. Din fericire, primul meu contact din mediul universitar a fost cu un dascăl din categoria elitelor, Doamna Stela Teodorescu, apoi și cu Vasile Pavelcu, Petre Botezatu, Andrei Cosmovici, Ernest Stere, Ștefan Bârsănescu, Iosif Nathanson (acesta din urmă, deși a predat *Materialism Istoric*, ținea, de fapt, un excelent curs de *Introducere în sociologie*) și

George Văideanu. Cei din a doua categorie nu aparțineau colectivului de psihologie, venind de la alte Catedre și de la alte Facultăți.

Doamna Profesor Teodorescu a intrat în sală cu o vestimentație de bun gust, și sobrietate. Impunea prin distincție, ceea ce asigura respect, și preda fără să se folosească de un minim material ajutător și fără să se întrerupă. Țin minte și acum, după mai bine de 40 de ani, conținutul acestui prim tutoriat și liniștea deplină a sălii. Ne-a făcut, în prima parte a acestei sinteze, o prezentare succintă a *psihologiei*, a direcțiilor principale de preocupări existente și a principalelor subiecte ce ne pot fi date la examenul din sesiunea de primăvară (cei de la „fără frecvență” dădeau examene în vacanța de primăvară a elevilor, deoarece o bună parte dintre studenți erau profesori suplینitori în mediul rural). În a doua parte a timpului alocat tutoriatelor, ne-a vorbit despre menirea umanistă a absolventului universitar și ne-a prezentat o lucrare deosebită a academicianului Ștefan Milcu referitoare la sursele endocrinologice ale disconfortului psihic. A fost un moment de neuitat referitor la educația pentru viața trăită în demnitate și cu priza de conștiință a importanței alegerilor pe care le facem în calitate de oameni tineri care asimilează cunoștințe. A insistat, în mod deosebit, asupra vulnerabilității ființei umane, a datoriei pe care o avem față de semenii și comunitate. Prima mea notă în calitate de student al Universității ieșene a fost 8, obținută la examenul de *Psihologie generală*, unde din comisie făceau parte Doamna Profesor Stela Teodorescu și tânărul asistent Constantin Logofătu. Pe atunci, marea majoritate a examenelor se dădeau sub formă orală, formă pe care o consider mai adecvată pentru un student la Psihologie și nu numai, pentru care competența de comunicare este atât de importantă. O examinare individuală dura cel puțin o jumătate de oră și profesorul, mai ales atunci când observa că studentul nu era suficient de pregătit, „plimba” examenul prin toată materia. Consider că acea formă de evaluare era superioară net celei din zilele noastre, posibilitatea de a obține o notă prin fraudă fiind exclusă. Studentul avea la dispoziție suficient timp pentru a-și pregăti răspunsul la cele două sau trei subiecte existente pe biletul tras la sorți, deoarece înaintea lui existau alți trei colegi care trebuiau să răspundă. În schimb, componenta emoțională era mai accentuată, depășirea acesteia constituind arta profesorului. O astfel de artă avea Doamna Profesor Stela Teodorescu, care purta o mică discuție pregătitoare cu studentul, înainte ca acesta să abordeze subiectele de examen. În timpul expunerii sesiza repede dacă studentul a înțeles esențialul sau dacă era „pe lângă” subiect.

Examinarea era flexibilă, referințele bibliografice, fie ele și dincolo de enunț, fiind foarte apreciate. Colabora frumos cu asistentul care avea libertatea să intervină în examinare. Notele erau acordate echilibrat, fără alunecarea în extreme.

După ce în anul al II-lea am trecut la *forma învățământ de zi* al cursurilor Universității, am apelat de mai multe ori la sfatul și sprijinul Doamnei Teodorescu. Era de fiecare dată foarte amabilă, te asculta cu multă atenție și niciodată nu lăsa impresia că este grăbită.

Următorul examen pe care l-am susținut cu Doamna Profesor a fost de *Psihologia copilului*, pentru care m-am pregătit atent și am obținut nota maximă. La orele de predare, Doamna Profesor se folosea puțin de cursul scris. În marea majoritate a timpului vorbea liber dând multe exemple, fapt foarte apreciat de studenți. Cursul avea drept surse bibliografice opere principale ale marilor psihologi din *școala franceză, școala elvețiană și școala rusă*. Cei mai citați autori erau Pierre Janet, Jean Piaget, Paul Osterieth, Henri Wallon, Edouard Claparède, Alexei Nicolaevici Leontiev, Piotr Iakovlevici Galperin, Grigori Ivanovici Rossolimo, Alexander Romanovici Luria dintre străini, iar din bibliografia românească Ursula Șchiopu și Ștefan Zisulescu. Este important de lămurit un aspect important legat de *școala rusă de psihologie*, pe care Doamna Profesor Stela Teodorescu o cunoștea foarte bine, deoarece își pregătise doctoratul la Facultatea de Psihologie din Leningrad, condusă de Boris Gerasimovici Ananiev. Am observat la o serie de psihologi români, care au studiat în fosta Uniunea Sovietică, o rețineră în a aminti despre această perioadă a vieții lor, ca nu cumva acest fapt să aibă efecte depreciative. Într-un interviu, publicat postum în ultimul număr din *Revista de psihologie socială* (33/2014), realizat de Profesorul Adrian Neculau cu Doamna Profesor Teodorescu, Domnia Sa vorbește deschis și sincer despre perioada petrecută la studii în orașul lui Petru cel Mare. În privința relațiilor cu psihologii ruși și sovietici noi suntem sub impactul efectului *halo*: transferăm impresia negativă lăsată de „manierele” ostașilor Armatei Roșii, în vremelnica lor trecere prin România, asupra calității științei ruse. Reticența de a cita autori ruși se datorează poate și faptului că, până în anul 1964, oamenii de știință ruși intrau obligatoriu în bibliografiile cursurilor universitare, fapt care a creat un soi de „idiosincrasie” față de lectura operelor acestora. Din predarea teoriilor lui Pavlov, un savant de renume mondială, nu erau reținute de către studenții români decât amănunte anecdotice, legate de *experiențele cu câinele și clopoțelul*. Realitatea este că această *școală* a fost și este una de mare renume și că este nedrept să fie ignorată. Marile ei realizări sunt mai ales în domeniile *bazelor neurofiziologice ale psihicului, psihologia dezvoltării și psihologia gândirii*. În acea perioadă de studii de la Leningrad, doctoranda Stela Teodorescu a avut posibilitatea să se documenteze în privința operei lui Pierre Janet, marea ei pasiune intelectuală.

În timpul cursului de *Psihologia copilului* avea obiceiul să dea exemple din observațiile făcute pe proprii ei copii, asemenea lui Jean Piaget, exemple care erau apreciate de studenți și care aveau curiozitatea să le

cunoască pe cele două fete al căror comportament servea ca ilustrare didactică. Una dintre ele, Luminița, face o frumoasă carieră didactică, în același domeniu al *Psihologiei dezvoltării*, la *Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației* a Universității noastre.

Chiar dacă nu am mai avut cursuri predate de Domnia Sa până la terminarea celor cinci ani de facultate, am continuat să merg la Doamna Profesor pentru diverse consultații și sfaturi. Imi amintesc că am rugat-o să-mi analizeze un articol intitulat *Dostoievski și psihanaliza* pe care intenționam să-l public în revista studentească *Dialog*, de curând apărută în mediul publicistic universitar. L-a citit cu mare atenție și a făcut o serie de observații, cu titlul de recomandare, referitoare la concizia de exprimare în articolele științifice. O mai întâlneam la ședințele Consiliului Facultății, eu fiind reprezentant al studenților. Am asistat, în această calitate, la o serie de discuții ale Domniei Sale în contradictoriu cu profesorul Andrei Cosmovici, care nu înțelegea că, uneori, compromisul face parte din viață și că sunt situații când se impune să devii maleabil și înțelegător. Niciodată însă n-au fost depășite limitele decenței în astfel de controverse, iar punctul de vedere al Doamnei Teodorescu era receptat și adoptat de majoritatea membrilor Consiliului.

Lucrarea mea pentru *examenul de stat*, cum era numită atunci lucrarea de licență, a fost coordonată de Domnia Sa și m-am străduit cât am putut, prin cercetare și documentare, să onorez încrederea pe care a avut-o în mine. Prin intermediul unui prieten, student la Franceză, am reușit să procur o serie de lucrări recente din Franța, referitoare la *psihologia conflictului*. Prestația mea a fost apreciată cu nota maximă.

Calitățile etalate de Doamna Profesor Stela Teodorescu au propulsat-o, în perioada 1976-1981, în funcția de prorector al Universității, poziție din care s-a ocupat, cu devotament și competență, de ceea ce impunea această funcție, rezolvând cu omenie și demnitate solicitările venite din partea instituției și a studenților. La cinci ani după încheierea mandatului, se retrage și din viața universitară, pensionându-se înainte de termen. S-a spus atunci, în „istoria mică”, cum că acest gest a fost determinat și de rațiunea de a nu dubla în Facultate prezențele din aceeași familie, fiica sa, Luminița (căsătorită Iacob), fiind în acel moment în colectivul de Pedagogie. A continuat să predea la Universitatea „Petre Andrei” din Iași cursuri de *Psihologia copilului* și de *Psihologie generală*.

După venirea mea în Iași, mergeam în vizită la locuința Doamnei Profesor din Aleea Copou de cel puțin două ori pe an. Lucrul acesta îl făcea și o bună parte din colegii mei și alți foști studenți ai Domniei Sale. Avea ceea ce se cheamă *o casă deschisă*. Pot spune cu siguranță că după perioada de pensionare nu a simțit starea de singurătate de care se plâng adesea persoanele de vârsta a treia. De fiecare dată avea pregătită o mică tratație

pentru oaspeți și avea disponibilitatea să susțină o conversație reconfortantă cu aceștia. Niciodată nu am observat la Domnia Sa tendința de a blama pe cineva, indiferent de natura relațiilor existente. Un lucru deosebit pe care l-am constatat era starea de excepțională curățenie a casei și grija ca fiecare lucru să fie la locul lui. Avea o locuință *aerisită*, în sensul că mobilierul, cărțile, tablourile, vasele cu flori erau optim plasate în spațiu pentru a crea libertatea de mișcare. Îmi spunea că cele câteva vase de cristal, pe care cred că le spăla zilnic, îi creau un confort ambiental deosebit prin strălucirea și prin puritatea transparenței lor.

Din repetatele mele vizite la locuința situată în Aleea Copou, am constatat un lucru: Doamna Profesor Teodorescu nu îmbătrânea deloc. La peste 80 de ani, era la fel de sprintenă și dinamică, din punct de vedere fizic și foarte lucidă și profundă în gândire, ca întotdeauna.

Dacă ar fi să analizez viața Profesorului meu preferat din Facultate, aș putea spune că ceea ce impresiona în mod deosebit era puterea ei de a răzbate în viață și de a depăși momente foarte dificile, ambiția și hotărârea ei fiind cu totul și cu totul excepționale. După ce a absolvit, în anul 1946, o instituție de învățământ secundar de elită, Școala Normală din Bacău, care asigura o formare intelectuală și comportamentală de excepție, a aspirat, firesc, spre studiile universitare. Însă, diploma obținută, chiar cu rezultate foarte bune – șefă de promoție –, nu era echivalentă cu aceea a unui liceu teoretic, care asigura dreptul la înscrierea la Facultate. A fost nevoie de numeroase diferențe și de un nou bacalaureat pentru ca aspirația să devină realitate. În anul 1947 a devenit studentă a *Facultății de Litere și Filosofie*, apoi a celei de *Psihologie și Pedagogie*, o Facultate nou înființată și, din păcate, cu o existență efemeră. Calificativul „excepțional” și Diploma de Merit, pe care le obține la absolvire, îi deschid drumul spre cariera universitară, fiind numită asistentă la Catedra de Psihologie-Pedagogie, devenind, prima femeie cu titlul de profesor în domeniul psihologiei de la Universitatea din Iași (1972).

Efortul științific principal a fost direcționat spre promovarea operei lui Pierre Janet în România, ceea ce constituie o activitate intelectuală de mare travaliu și importanță. Secolul XX a avut în domeniul psihologiei clinice două mari personalități: Sigmund Freud și Pierre Janet. Dacă prima a fost cunoscută și comentată de mai multe personalități românești (Ion Popescu-Sibiu, Victor Săhleanu, Leonard Gavrilu și alții), cea de a doua a rămas la marginea interesului. Meritul de a fi recuperat această situație revine Profesorului Stela Teodorescu de la Universitatea din Iași. Lucrarea sa *Psihologia Conduitei* a apărut la Editura Științifică, în anul 1972, și a fost apreciată atât în țară, cât și peste hotare. Este completată și dezvoltată prin lucrarea *Psihoantropogeneza. Concepția psihologică a lui Pierre Janet despre om*, apărută la Editura A92 în anul 1997. De altfel, aprofundarea

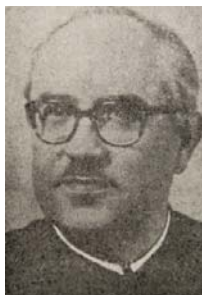
operei marelui psiholog francez i-a adus și o performanță mai puțin frecventă printre psihologii români ai generației sale: două studii indexate de Asociația Psihologilor Americani (APA) – *Force and psychic stress in Pierre Janet's conception* (1966) și *Dynamics of behavior adjustment in Pierre Janet's theory* (1973).

Pe lângă lucrările de autor, a avut numeroase contribuții în calitate de coautor (*Probleme fundamentale ale psihologiei* (coord. B. Zörgo), Editura Academiei, 1980, *Psihologia educației și dezvoltării* (coord. I. Radu), Editura Academiei 1983, *Dicționarului de psihologie* (coord. Ursula Șchiopu), Editura Babel, 1997), apoi trei cursuri, mai mult de douăzeci de capitole/studii în volume colective și peste patruzeci de articole în reviste de specialitate. La manifestările științifice a participat cu circa 50 de lucrări științifice. Ecourile externe ale operei sale se găsesc și în solicitarea lui Glenn W. Conrad, de la organizația „Child Guidance Center din New York”, de a-și procura articolul apărut în *Revista de psihologie*, nr. 2 din 1967, intitulat *Problema memoriei și timpului în concepția psihologică a lui Pierre Janet* și de interesul aparte față de activitatea sa științifică manifestat de profesorul Henri F. Ellenberger de la Universitatea din Montreal, specialist cunoscut pentru opera sa în domeniul psihiatriei dinamice.

A fost conducător de doctorat în psihologie începând cu anul 1977 și membru în numeroase comisii de doctorat la Universitățile din Iași, București și Cluj.

Dintre diplomele și distincțiile științifice primite pentru activitatea sa amintim: titlul de „Professor Emeritus“ al Universității „Alexandru Ioan Cuza” (1997), premiul „Petre Andrei” al Fundației cu același nume (1997), titlul de „Professor Emeritus” al Universității „Petre Andrei” (2001), titlul de Profesor onorific al Universității „Petre Andrei” (2006), Diploma de Excelență a Universității „Alexandru Ioan Cuza” (2006).

Conf. univ. dr. **AUREL STAN**

Preotul Profesor Petru Rezuș (1913-1995)
Un buchet de daruri spirituale

Potrivit învățăturii creștine, Dumnezeu, Creatorul, l-a înzestrat pe om, „coroana creațiunii”, cu diverse daruri, unuia dându-i mai multe, altuia mai puține sau, chiar, unul singur. Aceste daruri n-au fost acordate în mod arbitrar, ci „fiecăruia după puterea lui” (*Evanghelia după Matei 25, 15*) de a le valorifica.

Unii, deși au primit un singur dar, au ajuns celebri pentru că l-au descoperit în ei și l-au valorificat corect și cu hărnicie. Alții, chiar dacă au primit mai multe, n-au reușit același lucru fiindcă n-au descoperit zestrea spirituală cu care s-au născut. Iar alții au lucrat intens și au înmulțit talanții cu care au fost binecuvântați de Cel de Sus. În această categorie îndrăznesc să-l includ pe unul dintre redevabilii profesori ai Universității din Iași, preotul Petru Rezuș de la Facultatea de Teologie din Suceava, chiar dacă lucrarea sa în înalta instituție ieșeană a fost de scurtă durată.

Aș fi dorit să-i evoc personalitatea la întâlnirea academică din anul 2013, când s-au împlinit 100 de ani de la nașterea sa, dar pentru că un alt mare dascăl al Universității ieșene, preotul profesor Vladimir Prelipceanu, se născuse cu 10 ani mai înainte (1903), am ales să-l prezint acum, respectând cerințele organizatorilor privind timpul de expunere.

Preotul-profesor Petru Rezuș s-a născut la 22 iunie 1913 în orașul Rădăuți, județul Suceava, din părinți agricultori. După terminarea claselor primare, a urmat liceul „Eudoxiu Hurmuzachi” din Rădăuți, după absolvirea căruia s-a înscris la Facultatea de Teologie din cadrul Universității din Cernăuți (1931-1935), concomitent urmând și Facultatea de Litere și Filosofie din aceeași Universitate. Și-a continuat studiile postuniversitare,

obținând titlul de „Doctor în Teologie” *Magna cum laude*, la 12 aprilie 1937, al aceleiași Facultăți.

Pentru calitățile sale, Mitropolia Bucovinei i-a acordat o bursă de studii pentru specializare în *Teologia Fundamentală și Dogmatică* la Universitățile din Strasbourg, Oxford, Cambridge și Viena, în perioada 1937-1938, încheind, astfel, perioada de pregătire teologică.

Menționăm în titlu că profesorul Petru Rezuș a fost „un buchet de daruri spirituale”. Încerc să prezint aceste daruri, în număr de șapte, cifră care în Scriptură nu are, în principal, o valoare cantitativă, ci una calitativă, simbolizând desăvârșirea, daruri pe care, ca un lucrător harnic ce a fost, le-a valorificat din plin.

1. *Darul preoțesc*. Atunci când s-a înscris la Facultatea de Teologie a făcut-o din dorința de a deveni preot. De aceea, îndată după perioada de pregătire, a cerut să fie hirotonit, lucru care s-a și petrecut în august 1938, slujind în localitatea Storojineț. Ținuta sa impecabilă, slujirea liniștită, vorbirea frumoasă, tonul cald și pregătirea sa l-au impus repede ca un preot de elită, așa fiind perceput până la sfârșitul vieții sale.

2. *Profesorul*. Pe lângă lucrarea preoțească, simțind chemare și pentru cea de dascăl la Catedră, la 15 octombrie 1938 a obținut, prin concurs, Catedra de Teologie Dogmatică și Apologetică la Academia Teologică din Caransebeș, unde a predat până în 1947. Paralel cu activitatea universitară a fost și profesor suplinitor de Limba Latină la Liceul „Traian Doda” și de Limba Română la Liceul de Fete din Caransebeș (1938-1945).

Începând cu 3 aprilie 1947, în urma câștigării unui concurs, a ocupat Catedra de Teologie Fundamentală de la Facultatea de Teologie din Suceava, din cadrul Universității „Cuza Vodă” din Iași (cum s-a numit Universitatea noastră din 2 decembrie 1942 până în august 1948), deținând, totodată, și funcția de prodecan. La Suceava a lucrat până la 2 decembrie 1948 când, în urma Reformei învățământului, Facultatea de Teologie a Universității „Al. I. Cuza” a fost „comasată” cu Facultatea de Teologie din București, unde am avut privilegiul să-l am profesor pe disciplina Teologie Fundamentală, pe care a predat-o până la pensionare (1 oct. 1974).

3. *Teologul*. Încă de tânăr s-a remarcat ca un teolog profund. Pe lângă sutele (peste 300) de studii, articole, recenzii etc. cu caracter teologic a scris 13 cărți cu referire la *Teologia Fundamentală*. Menționez câteva dintre ele: *Tradiția dogmatică ortodoxă*, *Aghiologia ortodoxă*, *Curs de Teologie Fundamentală*, *Teologia Ortodoxă Contemporană*, *Domnul Iisus Hristos*, *Dezvoltarea dogmatică*, *Axiologia teologiei fundamentale*, *Știința mărturisitoare de Dumnezeu*, *Argumente microfizice pentru dovedirea existenței personale a lui Dumnezeu*, *Problematika teologiei fundamentale*, *Filozofia confesiunilor creștine* etc.

Ceea ce l-a caracterizat pe teologul Petru Rezuș a fost faptul că el a căutat să fundamenteze problemele dogmatice ortodoxe folosind atât principiile mistice, cât și principiile raționale, rămânând, însă, fidel tradiției ortodoxe.

4. *Istoricul*. Sper ca prezentarea câtorva titluri să convingă asupra calității sale de istoric: *Sfânta Sofia, biserica cea mare a Ortodoxiei, Viața și faptele Sf. Daniil Sisastrul, Viața și faptele Sf. Ioan cel Nou de la Suceava, Vechea tipografie din Rădăuți, Școlile de la Mănăstirea Putna, Academia movileană din Kiev și rolul ei în dezvoltarea învățământului teologic în țările române, Biserica Domnească din Rădăuți (date noi cu privire la originea și stilul ei), Din istoria învățământului teologic din Moldova, Contribuții la istoria orașului Rădăuți (până la 1918) etc.*

5. *Poetul*. Preotul-profesor Petru Rezuș a fost și un literat de seamă, opera sa literară cuprinzând poezii, romane, culegeri de folclor, scrieri pentru copii și altele.

Ca poet a publicat 5 volume: *Poeme* (1973), *La vaduri de vreme* (1974), *Trecere înaltă* (1976), *Vama de aur* (1977), *Pe aripi* (1987). În volumele de poezii versurile curg calm și elegant, exprimând reflecțiile sale filosofice asupra lumii și a raporturilor ei cu Creatorul.

6. *Prozatorul*. Opera sa în proză cuprinde 5 romane: *La umbra sfînxului* (Ontario, 1975), *Cosițele Doamnei* (1979), *Războieni* (1980), *Dansul șerpilor* (1981), *Dumbrava Roșie* (1984), romane în care sursa de inspirație i-a fost perioada de domnie a lui Ștefan cel Mare și, parțial, a lui Ieremia Movilă.

Adăugăm aici și cele două importante monografii: *Ion Creangă. Mit și adevăr* (1981) și *Mihai Eminescu* (1983).

7. *Folcloristul și povestitorul*. Scriitorul Petru Rezuș a publicat și două culegeri folclorice: *Dochița împărătița, basme din Bucovina* (1972) și *Dacă poți râde, să râzi, proverbe și zicători din Banat* (1974).

Fire sensibilă, n-a uitat nici universul copilăriei, căruia i-a dăruit câteva basme: *Făt Frumos cu tichie de aur* (1970), *Frumoasa frumoaselor* (1973), *Făt Frumos cel luminos* (1976) și *Blana ursului din pădure* (1976).

Datorită contribuției aduse literaturii române, a fost membru titular al Uniunii Scriitorilor din România, din 1980. Prin activitatea sa literară s-a alăturat marilor scriitori clerici precum Ion Agârbiceanu, Gala Galaction, Valeriu Anania, ca să amintesc doar câțiva dintre ei.

Preotul-profesor Petru Rezuș a întemeiat și a condus, ca redactor șef, revista „Altarul Banatului” (1 ianuarie 1944-1 decembrie 1947) și a colaborat la peste 20 de reviste teologice și literare din țară și din SUA, Canada, Suedia etc.

A deținut și funcții administrative precum: prodecan al Facultății de Teologie din Suceava (1947-1948), prorector (director de studii) al Institutului Teologic din București (1949-1953) și protopop.

Pentru activitatea sa excepțională i s-a acordat rangul bisericesc de „iconom stavrofor”.

Acesta a fost *preotul, profesorul, teologul și scriitorul* Petru Rezuș de la a cărui naștere s-au împlinit anul trecut 100 de ani, iar în 2015 se vor împlini 20 de ani de la trecerea în veșnicie.

Chiar dacă truda sa în Facultatea de Teologie de la Suceava, integrată Universității din Iași, nu a fost de lungă durată, consider că evocarea sa la „Memoria spațiului academic” este o formă de a-i cinsti posteritatea. Iar aceasta este încă o dovadă că, și în *domeniul teologiei*, Universitatea ieșeană a avut oameni de mare valoare peste care nu trebuie să se aștearnă uitarea.

Pr. dr. **MIHAI VIZITIU**